

TEREZÍNSKÉ ELEGIE

aneb

říkánky a zpívánky studentky Věry

Zapsáno podle vyprávění sestry Věry Žahourkové-Vackové
členky výboru ZO ČSBS v Benešově v roce 2008

***Český svaz protifašistických bojovníků Benešov
publikoval v roce 2022 na své webové stránce.
Editoři Marie Peterková a PhDr. Vladimír Pelc***

Předmluva

Vážení přátelé,
kteří jste zavítali na webové stránky spolku Českého svazu protifašistických bojovníků – vítějte...

Naším cílem je seznamovat vás, kteří budete tyto stránky navštěvovat, s osudy lidí, o nichž nám napsali jejich blízcí. Budete se seznamovat s výpověďmi svědků událostí roku 1939 až 1945 – tak jak se nám podařilo je shromáždit v archivu naší organizace.

Pokud budete i vy k těmto výpovědím znát další podrobnosti, prosím, seznamte nás s nimi; budeme moc rádi.

Jako první představujeme osobnost, známou nejen v okrese Benešov, paní Věru Žahourkovou-Vackovou, která pocházela z Tábora, a se svým manželem lékařem žila léta ve Voticích.

Paní Věra byla řadu let předsedkyní benešovské organizace Českého svazu bojovníků za svobodu, který tento název převzal v roce 1990 jako následovník Svazu protifašistických bojovníků. V této organizaci předcházeli Svaz osvobozených politických vězňů a pozůstalých po politických obětech nacizmu a fašismu.

Paní Věra Žahourková přežila věznění v koncentráku Terezín. Napsala o tom kroniku *Terezínské elegie*, kterou se podařilo vydat a předat všem těm, kdo ji znali, kdo věděli o jejím osudu, dále i jejím spoluvězňům a kamarádkám v Terezíně.

Proto i náš Svaz protifašistických bojovníků v Benešově vás touto cestou chce seznámit s tím, co paní Věra ve své paměti zachovala.

Mé paměti na paní Věru Žahourkovou

Obě jsme žily ve Voticích. Paní Věru jsem nejprve znala od svého manžela Ing. Karla Peterky, byl místopředsedou organizace, kterou vedla a posléze, když se už paní Věra ze zdravotních důvodů nemohla této práci věnovat, tak vedení od ní převzal. Byla v určitém období, a to za předsednictví Anděly Dvořákové, členkou ústředního výboru i předsedkyní ústřední revizní komise. Tuto funkci ale brzy vzdala s tím, že už dříve se ji nezdálo hospodaření tohoto orgánu.

Zůstala proto předsedkyní okresního výboru Svazu protifašistických bojovníků. Dojížděla do benešovské kanceláře každou středu autobusem z Votic a tak jsme pravidelně spolu trávily tuto cestu povídáním o činnosti této organizace. A tak i já se už dříve dověděla o prodeji domu v Praze v Legerově ulici (za pár korun) a jiných věcech, se kterými nebyla spokojena. Zanechala bohatý vzpomínkový materiál, který je uložen v tábořském archivu. Osud ji nebyl nakloněn. Po smrti svého manžela, se kterým jsme se přišli rozloučit do malého kostelíčka v Arnoštovicích, odešla za jejího života její jediná dcera a posléze i vnučka.

Paní Věra dožívala svůj život v domově seniorů ve Vojkově u Sedlčan, kde o ní bylo dobře postaráno. Při mé návštěvě nám stačila ještě povzpomínat na různé události ze svého života. Při jejím posledním životním jubileu je ještě navštívil kardinál Vlk a velvyslanec ruského velvyslanectví v Praze. Paní Věra Žahourková zemřela 13. 6. 2015 (narodila se 18. 3. 1925).

Marie Peterková

Životopis

Věra Vacková-Žahourková se narodila v rodině státního zaměstnance Jaroslava Vacka a Anny, rozené Ohnesorgové, v roce 1925. Jak dnes sama vzpomíná, prožila v Táboře krásné dětství.

Dům Vackových v Táboře

Nejdříve bydlela s rodiči v Erbenově a později Hradební ulici. Věrka byla třetím ze sourozenců Vackových. První, Jiřina, po narození zemřela, druhý byl syn Jaroslav (1922) a nejmladší pak Drahoslava (1927). Už ve čtyřech letech dvakrát týdně cvičila v Sokole a sportu zůstala věrná bezmála po celý život. Českou házenou hrála závodně až 36 let. Po ukončení základní školní docházky nebylo finančně možné, aby pokračovala ve studiu stejně jako její starší bratr, a měla pokračovat v měšťanské škole. Věrka se ale rozhodla jinak. Bez vědomí rodičů složila přijímací zkoušky na reálné gymnázium v Táboře jako třetí nejlepší a byla přijata ke studiu s prominutým školným. Smutné datum pro celý národ 15. 3. 1939 zastihlo Věrku v kvartě. Charakter mladé dívky formovaly tři vzory. Prvním byl otec, vlastenec, ruský legionář, bojovník od Zborova a aktivní sportovec. Druhým vzorem se jí stala paní učitelka Nerudová, starší svobodná paní, vlídná i přísná. Posledním a třetím pak byl farář Souček, vynikající pedagog, jenž rozpoznal v malé dívce vlohy, které rozvíjel například tím, že prostřednictvím Karafiátových Broučků, z nichž dětem předčítal, působil na malé posluchače.

Ve smutných letech 1939–1945 ještě zesílilo její vlastenecké cítění. Jakmile poznala, že otec organizuje ilegální odboj, chtěla mu pomáhat, bez ohledu na možné následky. Věra brala svoji odbojovou činnost spíše jako dobrodružství. Působila jako spojka, později pomáhala rodinám zatčených, rozvázela letáky, které tiskl její otec ve věznici, kde pracoval jako dozorce, a podobně. Věrčin bratr Jaroslav byl v rámci akce „Ročník 1921–1922“ nasazen na práci 27. října 1942 do rakouského Wiener Neustadt. Tatínkovo zatčení, jak líčí Věra, bylo dramatické. Když byl hospitalizován v tábořské nemocnici pro srdeční slabost, byl mu na pokoj jako spolupacient nasazen špicl a již 2. února 1943 byl zatčen přes protest lékaře a odvážen autem na gestapo.

V zatáčce na konci jordánské hráze auto zpomalilo a toho otec využil, otevřel nezamčené dveře a vyskočil z vozu. Utíkal přes křižovatku k vodopádu. Střílející gestapák ho sice netrefil, ale otec utrpěl srdeční záchvat a v bezvědomí upadl do potoka. O šest dní později 8. 2. 1943 byl současně s maminkou a Věrou gestapem zatčen i bratr Jaroslav, který přijel na dvoudenní dovolenku do Tábora. Nejmladší dcera Drahuška vypomáhala v době zatýkání v Matouškově knihkupectví. Buď na ni gestapo zapomnělo, nebo ji jako šestnáctiletou nechalo být. Věrka toho odpoledne marně klepala doma na okno. Zato se otevřely dveře věznice a dozorcí ji vtáhli dovnitř. Tak začala Věrčina strastiplná pouť ke svobodě. Věrka také ráda zpívala, a když odešli gestapáci, rozléhal se její zpěv po celé věznici, jako například Ježkova píseň Sedíme tu v koutech, nohy, ruce v poutech... Netrvalo dlouho a zavolal si ji gestapák Müller se slovy: „Ty tady zpíváš, a co zpíváš?“ „Různé písničky,“ odpověděla mu. „A tuhle taky?“ vyštěkl gestapák a ukázal jí papír s německým překladem Ježkovy písně. Nečekal na odpověď a dal Věrce takovou facku, že jí zlomil krční obratel – následky má dodnes. Jednou v noci, bylo to ještě v cele č. 7 Táborské věznice, odvedl jeden mladý dozorce Věrku k otci do cely, kde ho viděla naposledy. Po skončení výslechů byli vězni dne 7. května 1943 transportováni do terezínské Malé pevnosti. „Ven, rychle ven!“ byla první slova, která slyšela. Věrka s maminkou, kterou sem také převezli, se neměly v Terezíně dlouho zdržet. Už třetí den byly zařazeny do transportu do Osvětimi. Dojely na nádraží v Bohušovicích, když přišel rozkaz: Zpět do pevnosti. Proč? Při bombardování Ostravy byla rozbita trať vedoucí do Osvětimi. Tak byly na chvíli zachráněny. Pracovala v tzv. herrenhausu (panském domě), kde bydlel velitel Malé pevnosti, Jöckel zvaný Pinda, s rodinou a všichni komandanti se svými rodinami. Dále se zde nacházel ženský i mužský dvůr, SS-kino, SS-kantýna i prostor před celami „sonderhäftlingů“ (vězňů podléhajících zvláštnímu režimu). Tato relativní volnost Věře umožnila přijmout riskantní nabídku spojky mezi mužským a ženským dvorem a doručovat zprávy docentu Krajinovi, který byl vězněn ve zmíněné cele. Brzy po příjezdu do Terezína začala i zde být Věrka všeobecně známou pro svůj zpěv. Říkali jí terezínský slaviček. Zpívala si při práci, zpívala na cele, ale zvláště povzbuzující písničky zpívala, když přicházel nový transport. Tak ubíhaly dny i týdny a žen se začala zmocňovat beznaděj. A právě proti těmto náladám bojovala Věrka svými básničkami a písničkami. Dny ubíhaly, Vánoce se překulily, nastal nový rok 1944. Počátkem ledna se Věrka dozvěděla, že je určena ona i maminka do transportu. Na cele 27 nastalo velké loučení. Ve stanovený den skutečně odjížděl transport vězeňských vagonů z bohušovického nádraží. První noc zastavily v Kamenici (Chemnitz), kde byly ubytovány ve sklepích kláštera. Druhou noc strávily v Lipsku v nějaké tělocvičně. Příští zastávkou byl nacistický koncentrační tábor Ravensbrück, kam dorazily 27. 1. 1944 po třech dnech karantény. Po krátkém čase byla Věrka přemístěna do Neubrandenburgu – pobočky tábora Ravensbrücku a ještě téhož roku dále do Waldbau na práci v podzemní továrně, kde se vyráběly součástky pro střely V1. Sem byla přesunuta také její maminka. Odtud nastoupily obě tzv. pochod smrti 27. 4. 1945, kdy došlo k evakuaci vězňů z tábora před blížící se Rudou armádou. Skupina asi 1000–1500 vězňů se vydala naproti anglo-americkým armádám. Během pochodu se podařilo Věře, její mamince a dalším devíti Češkám utéct a ukrýt se v opuštěné cihelně, kde setrvaly do 30. dubna. U Neubrandenburgu byly i s maminkou osvobozeny Rudou armádou. Po třech dnech se ubytovaly na jednom statku, kde zůstaly dva dny, a pak pokračovaly směrem k lágru Waldbau. Na české území se vrátily po strastiplné cestě. Spaly v lesích několik dní, šly pěšky směrem na Berlín a ve Frankfurtu nad Odrou nasedly na nákladní vlak do polských Katovic. Tady dostaly registrační průkazy a 1 000 korun. Odtud s transportem Rudé armády dojely do Ostravy a dále přes Českou Třebovou a Prahu první třídou do Tábora, kam dorazily 22. května 1945. Zde se sice setkaly i s nejmladší

sestrou Věrky, ale jejich byt byl již obsazen. Šťastného setkání se však už nedožil nikdo další z jejich rodiny.

Luděk Sládek

Památník Terezín

Věra Žahourková se narodila 18. března 1925 v Táboře jako Věra Vacková. Vyrůstala s několika dalšími sourozenci v rodině bývalého legionáře Jaroslava Vacka. Po vypuknutí druhé světové války se otec zapojil do odbojové organizace Obrana národa. Společně s rodinou Volfových pomáhali výsadkáři Františku Pospíšilovi a díky němu se setkávali s dalšími odbojáři. Věra působila při těchto setkáních jako spojka. Poté však byla ilegální činnost vyzrazena a odbojáři byli postupně zatčeni. Do vazby byla poslána i celá rodina Vackova. Věra prošla několika výslechy, které se týkaly zejména Františka Pospíšila a otcovy činnosti, ale nepromluvila. Po několika měsících věznění na táborském gestapu byla i s matkou transportována do Malé pevnosti v Terezíně. V terezínském táboře se znovu zapojila do ilegální činnosti. Pomáhala doručovat šifrované dopisy Vladimíru Krajínovi, významnému odbojáři. V lednu 1944 byla převezena do koncentračního tábora Ravensbrück, kde pracovala v podzemní továrně. Z Ravensbrücku odešla s tzv. pochodem smrti na konci dubna 1945, poté byla i s matkou osvobozena Rudou armádou. Po válce se vrátila do rodného kraje. Paní Věra Žahourková o svých válečných zážitcích do pokročilého věku přednášela ve školách. Zemřela 13. června roku 2015.

Paměť národa:

Věra Žahourková (1925 - 2015) (memoryofnations.eu)

Zvukové dokumenty:

Výslech, duration: 01:51

Mikuláš v Terezíně, duration: 02:33

Výslech v Táboře, duration: 02:05

Odboj v Terezíně, duration: 02:48

Komandantka Schmidtová, duration: 01:31

Vzpomínka Marie Peterkové na Věru Žahourkovou

24. 6. 2019

V těchto květnových dnech vzpomínáme jako členové Českého svazu bojovníků za svobodu i na naši bývalou předsedkyni a zasloužilou členku OV ČSBS – paní Věru Žahourkovou. Byla jako aktivní členka jihočeského odbojového hnutí, nositelkou řady vyznamenání.

Narodila se v Táboře a jako septimánka táborského gymnázia byla společně s celou rodinou zatčena místním gestapem. Její otec Jaroslav Vacek, ruský legionář – vedoucí odbojové skupiny, skončil pod sekyrou drážďanského kata. Její bratr byl utopen po náletu na trestaneckou loď několik dní před koncem války v Baltickém moři. Sedmnáctiletá Věra prošla společně se svou matkou terezínskou Malou pevností a koncentračním táborem v Ravensbrücku.

Jako členka odboje byla dlouholetou aktivní funkcionářkou ústředního výboru ČSBS, řadu let předsedkyní OV v Benešově a předsedkyní základní organizace ve Voticích. Po celou dobu své činnosti ve Svazu byla známa svým nesmlouvavým postojem za uznávané postavení svazu v naší společnosti.

V terezínské Malé pevnosti – v cele 27, napsala jako mladá vězenkyně celý soubor básniček a písniček, které jsou výrazem bolesti a beznaděje dívky, které sama nešťastná a zoufalá chce přinést naději svým mnohem starším ženám na společné cele. Soubor vyšel jako „Terezínské elegie“.

Poslední dva roky svého života prožila ve Vojkově, kde se dožila svých 90 let. Přišla jí blahopřát řada přátel, mezi nimi i kardinál Duka a sovětský velvyslanec.

Obsah:

**Terezín a Malá pevnost
Jaroslav Vacek
Tatřkovi (Vzpomínky)**

Věra Žahourková-Vacková

Seznam reprodukcí

Ženský dvůr Malá pevnost Terezín

Válečný zločinec Heinrich Jöckel

Plánek Malé pevnosti Terezín

Jaroslav Vacek (10. 11. 1894 – 23. 8. 1944)

Policejní věznice na Münchner Platz – Drážďany

Památník popraveným ve dvoře věznice

Cely odsouzených na popravčím dvoře věznice

Schéma I – věznice na Münchner Platz – Drážďany

Schéma II – věznice na Münchner Platz – Drážďany

TEREZÍN MALÁ PEVNOST

Terezín, město v litoměřickém okrese na úpatí Českého středohoří, vzniklo teprve koncem 18. století jako vojenská pevnost, která měla zajišťovat obranu habsburské monarchie. Bylo to po období pro Rakousko neúspěšných válek o dědictví habsburské a bavorské. Trvalé nebezpečí pro územní celistvost monarchie byla výbojná politika pruského krále Bedřicha II, která ohrožovala nejen české země, ale s jeho spojenci i samotné Rakousko. Cílem pruských válek bylo obsazení Prahy, na jejíž obraně závisela i bezpečnost Vídně. Možným útokům ze Saska měla zabránit mohutná pevnost, strategicky projektovaná na soutoku řek Ohře a Labe. Rozhodnutím císaře Josefa II se začalo s budováním pevnosti roku 1780. Pevnostní komplex byl rozčleněn na tři pásma. Kromě hlavní velké pevnosti, jejíž součástí bylo i nově budované město, bylo i nově budované město, byla postavena předsunutá malá pevnost a dvě pevnůstky, které uzavíraly prostor mezi oběma pevnostmi. Město, které bylo součástí velké pevnosti, se stalo osídlovacím císařským patentem královským městem v roce 1782 a dostalo po císařově matce Terezín (Theresienstadt). Bylo vždy podřízeno vojenským potřebám a stalo se tak jakýmsi nepřírodným sídlištěm, sevřeným pevnostními hradbami, které bránily průmyslovému rozvoji. Počet obyvatel málo převyšoval 3 000 civilních obyvatel a počet vojáků posádky 4 000 mužů mohl dosáhnout v případě válečného konfliktu až 11 000. Pevnost dokončená v devadesátých letech osmnáctého století jako vrcholné dílo vojenské architektury tehdejší doby, byla strategicky situována na řece Ohři v blízkosti dopravní cesty řeky Labe a zajišťovala tak kontrolu na cestě z Drážďan do Prahy.

Původní projekt z konce 18. století počítal s tím, že na místě dnešní Malé pevnosti bude stát jen malá pevnůstka. Nakonec byl vybudována samostatná pevnostní stavba, která měla sloužit nejen k vojensko strategickým ale i represivním účelům. Tak měla Malá pevnost hned od počátku funkci pevnostního vězení (Festungs Stockhaus). Pro tyto účely se hodil přední kasematový trakt obdélníkové pevnostní stavby. Uzavřené prostory pevnosti se používaly pro vojenské účely. Byly to kasárna, konírny, skladiště a i důstojnický dům. Vojenská trestnice měla k dispozici rozsáhlý prostor v kasematech, kde mohlo být vězněno až 800 vězňů. Pro pracovní využití vězňů byly v prostoru pevnosti dílny. Z počátku ve věznici byli pouze vojenští vězni, až po napoleonských válkách a hlavně po revolučním roce 1748, v době absolutistické vlády knížete Metternicha se věznice stala žalářem i politických vězňů, revolucionářů nejen z Čech, účastníků pražského červnového povstání v roce 1848, ale i uherských revolucionářů a povstalců ze severní Itálie.

Po reorganizaci rakouské armády koncem 19. století, Malá pevnost jako K. u. K. Militaer Strafanstalt Theresienstadt, byla podřízena vojenskému sborovému velitelství v Litoměřicích.

Při atentátu v Sarajevu 1914 byl zastřelen následník trůnu arcivévoda Ferdinand d'Este. Atentátníci byli členy organizace Mladá Bosna, která vyjadřovala odpor proti násilnému obsazení Bosny a Hercegoviny Rakousko-Uherskou monarchií. Atentát se stal důvodem k válce se Srbskem a následně světové války. Účastníci atentátu byli zatčeni a rakouskými soudy souzeni. Pět jich bylo popraveno a tři mladší dvaceti let, odsouzeni k dlouholetému žaláři. Hlavní atentátník, který zastřelil arcivévodu, Gavrilo Princip jako nezletilec, byl se svými druhy převezen do Malé pevnosti. Zacházení s nimi bylo mimořádně brutální. Museli nosit těžké okovy, na noc byli připoutáváni ke stěně cely. Krutý hlad a špatné hygienické podmínky, zaviněné správou věznice, byly důvodem jejich špatného zdravotního stavu. Gavrilo Princip onemocněl těžkou tuberkulosou a zemřel začátkem roku 1918.

V Malé pevnosti byli internováni i účastníci rumburské. Deset z nich bylo popraveno, celkem 560 vojáků vězněno. Z toho pět obžalovaných bylo odsouzeno k dlouhodobému těžkému žaláři, 150 nováčků bylo posláno na frontu. Před vojenský soud v Terezíně mělo předstoupit 300 vězeňských vzbouřenců 28. října 1918. Nakonec velká skupina rumburských vězněných vojáků

se stala základem nového československého vojska, které v den převratu převzalo kontrolu nad Terezínem.

Do roku 1928 v Malé pevnosti byla jediná vojenská trestnice v tehdejší republice, ve které byli věznění odsouzení k vyšším trestům, z nichž někteří měli i doživotní trest. Celkem tu bývalo vězněno okolo 500 vězňů, kteří se dopustili trestných činů v době vojenské služby. V některých případech, za lepších ubytovacích i stravovacích podmínek, tu byli věznění i aktivně sloužící důstojníci. V celách, s maximálním počtem vězněných 16 vězňů, byly nízké pryčny se slamníkem. Každý trestanec měl k použití podhlavník, dvě přikrývky a dvě prostěradla. Na celách byly stoly a židle jako ve vojenských ubikacích. Vězňové měli maso každý den, trestanci třikrát týdně. Všichni měli zakázáno kouřit. Vojenský farář mimo bohoslužby prý jim i rozdával cigarety. Strážní službu zajišťovalo asi 20 vojáků z litoměřické posádky, ve věznici byli čtyři dozorcí a dva klíčníci, v trestnici dvanáct dozorců a čtrnáct klíčníků, z řad dělesloužících poddůstojníků. Kontrola sčítání se prováděla dvakrát denně. Na Malé pevnosti v třicátých letech byli věznění převážně nepřátelé republiky, odsouzení za vojenskou zradu nebo špionáž.

Ke konečnému uzavření vojenské věznice a trestnice na Malé pevnosti došlo nedlouho po nacistické okupaci republiky. Okupací Československa nacistickým Německem začalo nejtragičtější období našich novodobých dějin. Hned po 15. březnu 1939 v akci Gitter^a bylo zatčeno asi 6 000 osob, převážně uprchlíků z doby nástupu Hitlera z Německa do demokratického Československa. Při této akci bylo poprvé použito pro přechodové věznění zatčených i vězení v Malé pevnosti. Na podzim 1939 zatkl gestapo větší počet představitelů českých organizací a studentů českých vysokých škol. Zatčení při těchto akcích byli bez soudu posíláni do koncentračních táborů v říši a nezaplňovali tedy věznice v Čechách. Ale již na přelomu let 39 a 40 se podařilo gestapu zatknout některé členy formujícího se českého odboje a proto byla potřeba většího prostoru ve věznících. Zatčené nechávalo gestapo v protektorátě až do vyšetření případu a potom je posílalo do německých věznic a koncentračních táborů. Protože vyšetřování případů trvalo stále déle, potřebovalo gestapo stále více vězeňských prostorů. Řídící úřadovna gestapa v Praze zabrala pro svou potřebu i část pankrácké věznice, venkovní služebny gestapa využívaly pro své potřeby věznice ve svých obvodech. Ale tato kapacity nestačily a proto se hledalo nové řešení.

V roce 1940 nabídl zplnomocněnec německé branné moci v protektorátě pražskému gestapu terezínskou Malou pevnost, která v té době byla prázdná. Zřízení policejní věznice v Malé pevnosti odsouhlasil vedoucímu pražského gestapa Dr. Geschkemu Oberfuerer Mueller, vedoucí Říšského hlavního bezpečnostního úřadu v květnu 1940. Záměr zřídit policejní věznici v Malé pevnosti v Terezíně potom gestapo rychle uskutečnilo.

Již začátkem června vedoucí pražského gestapa spolu s velitelem pankrácké věznice Soppou a v doprovodu Heinricha Joeckela^b si prohlédli Malou pevnost. Joeckel byl potom určen, jako osvědčený pracovník koncentračních táborů, velitelem nově budované policejní věznice. Příchodem malé skupiny vězňů – řemeslníků, kteří měli vybudovat potřebné zařízení, začala tragická úloha Malé pevnosti, která trvala až do konce války v květnu 1945. V počátku byla věznice v Malé pevnosti pobočkou pankrácké věznice s formálním podřízením Joeckla Soppovi. V květnu 1941 byla tato podřízenost zrušena a ambiciozní Joeckel, který se snažil

^a Viz [Aktion Gitter – Wikipedia \(wikipedia.org\)](https://wikipedia.org/wiki/Aktion_Gitter).

^b Heinrich Jöckel (10. července 1899, [Offenbach am Main](https://wikipedia.org/wiki/Offenbach_am_Main) – 25. října 1946, [Litoměřice](https://wikipedia.org/wiki/Litoměřice)) byl [německý nacista](https://wikipedia.org/wiki/německý_nacista), [hauptsturmführer](https://wikipedia.org/wiki/hauptsturmführer), v roce 1939 velitel tranzitního koncentračního tábora [gestapa](https://wikipedia.org/wiki/gestapo) ve [Skrochovicích](https://wikipedia.org/wiki/Skrochovicích) a v letech 1940 až 1945 velitel [koncentračního tábora](https://wikipedia.org/wiki/koncentračního_tábora) v [Malé pevnosti v Terezíně](https://wikipedia.org/wiki/Malé_pevnosti_v_Terezíně). Za své činy byl po [druhé světové válce](https://wikipedia.org/wiki/druhé_světové_válce) odsouzen a jako [válečný zločinec](https://wikipedia.org/wiki/válečný_zločinec) dne 26. října 1946 v [Litoměřicích](https://wikipedia.org/wiki/Litoměřicích) oběšen. Mezi vězni měl přezdívku „Pind’a“. [wikipedia: [Heinrich Jöckel – Wikipedia \(https://wikipedia.org\)](https://wikipedia.org/wiki/Heinrich_Jöckel)]

vybudovat v Terezíně vězeňské zařízení srovnatelné s nacistickými koncentračními tábory v říši, podléhal přímo vedoucímu pražského gestapa.

Do Terezína posílalo vězně nejen pražské gestapo, ale i služebny v Plzni, Klatovech, Kladně, Mladé Boleslavi, Jičíně, Hradci Králové, Pardubicích, Kolíně, Českých Budějovicích, Táboře a Benešově. O osudu vězně poslaného do Malé Pevnosti rozhodovala příslušná služebna gestapa, která měla možnost stanovit délku trestu nebo místo, kam má být vězeň deportován, zda před nacistický soud nebo do koncentračního tábora. To vše bylo mimo pravomoc vedoucího malé pevnosti. Jen v ojedinělých případech mohl ovlivnit zařazení do transportu do koncentračního tábora, když se jednalo o nepostradatelného řemeslníka pro pevnost.

Protože byly záměrně ničeny na konci války kartotéky vězňů, umučených a popravených, není možné předně určit, kolik vězňů za okupace Malou pevností prošlo. Prvotní číslování podle začátečních písmen a jména bylo nahrazeno průběžným číslováním. Poslední vězeň, který přišel do Malé pevnosti koncem dubna 1945, měl číslo 28 143. V té době přicházely do Terezína evakuační transporty z koncentračních táborů, je tedy možné, že celkový počet vězněných dosáhl čísla 33 000, z nichž někteří prošli věznicí i několikrát, a proto při příchodu dostávali nová evidenční vězeňská čísla. Počet vězněných v Malé pevnosti v průběhu doby stoupal. V roce 1940 to bylo asi 1 000 vězňů, v následujícím roce bylo do pevnosti posláno 2 750 osob, potom 4 200, v roce 1944 více než 10 000 a do konce dubna v roce 1945 5 000 vězňů.

V prvních letech byli v Malé pevnosti jenom muži. V létě 1942 přišel do Malé pevnosti první transport žen. Odhaduje se, že celkem bylo vězněno asi 5 000 žen. V prvních měsících roku 1940 bylo vězněno jen 150 vězňů, ale postupem doby počet stoupal, v době druhého stanného práva počet vězněných včetně žen hodně překročilo číslo 1 000. V lednu 1944 bylo vězněno 1 600 mužů a 400 žen, tím došlo k přeplnění věznice, která podle tehdejší zprávy gestapa byla dimenzována pro stav 1 000 vězňů. Proto byl vydán příkaz k vybudování dalších cel na tak zvaném IV. dvoře. Ke kritickému přeplnění Malé pevnosti došlo v březnu 1945, kdy do pevnosti byly přestěhovány transporty z jiných koncentračních táborů. Odhaduje se, že v dubnu 1945 tam bylo vězněno asi 6 000 osob, z toho 600 žen.

Věznění v Terezíně nebyli, tak jak bylo běžné v koncentračních táborech, označováni podle příčiny zatčení. Na evidenčních kartách mohlo být označeno nebezpečí útěku nebo zákaz práce mimo pevnost. Týkalo se to vězňů, u nichž mělo gestapo zájem, aby nenavázali kontakt mimo vězení. Do Malé pevnosti byli posíláni zatčení v Čechách, proto zatčení byli převážně české národnosti, ale byla tam i skupina občanů SSSR^a a několik Poláků. Příslušníci jiných národů celé Evropy se vyskytovali jen jako jednotlivci. Podle podkladů zpracovaných dle rekonstruované kartotéky přibližně tři čtvrtiny vězněných bylo zatčeno z důvodů politických. Další početnou skupinu byli věznění pro pracovní nekázeň. Malá pevnost taky plnila i do určité míry funkci výchovně pracovních táborů. Tyto vězně nemůžeme však hodnotit jako asociální živly. Malou skupinu tvořili vězni zatčení pro hospodářské přestupky. Do Malé pevnosti přicházeli i židé, kteří se provinili proti nacistickým zákonům, pokusům o zatajení židovského původu, zatajením majetku nebo pro přestupky v židovském ghettu v Terezíně. Malou pevností prošlo asi 700 židovských mužů a 250 žen. Židovští vězni byla nejkrutěji pronásledovaná skupina vězňů.

Častou příčinou zatýkání gestapem byly individuální projevy odporu, poslouchání zahraničního rozhlasu a organizování odbojové činnosti. Vedle komunistického odboje byly to desítky organizací mládeže, vojáků, sokolů, železničářů a regionálních odbojových skupin. Na Tábořsku pracovala od roku 1942 regionální odbojová organizace vedená Jaroslavem Vackem, jejíž členové zakládali v obcích národní výbory. Když na jaře 1943 byla organizace gestapem odhalena, početná skupina odbojových pracovníků byla po zatčení převezena do Terezína do Malé pevnosti. Podle kartotéky to bylo 49 mužů a 6 žen.

^a Svaz sovětských socialistických republik.

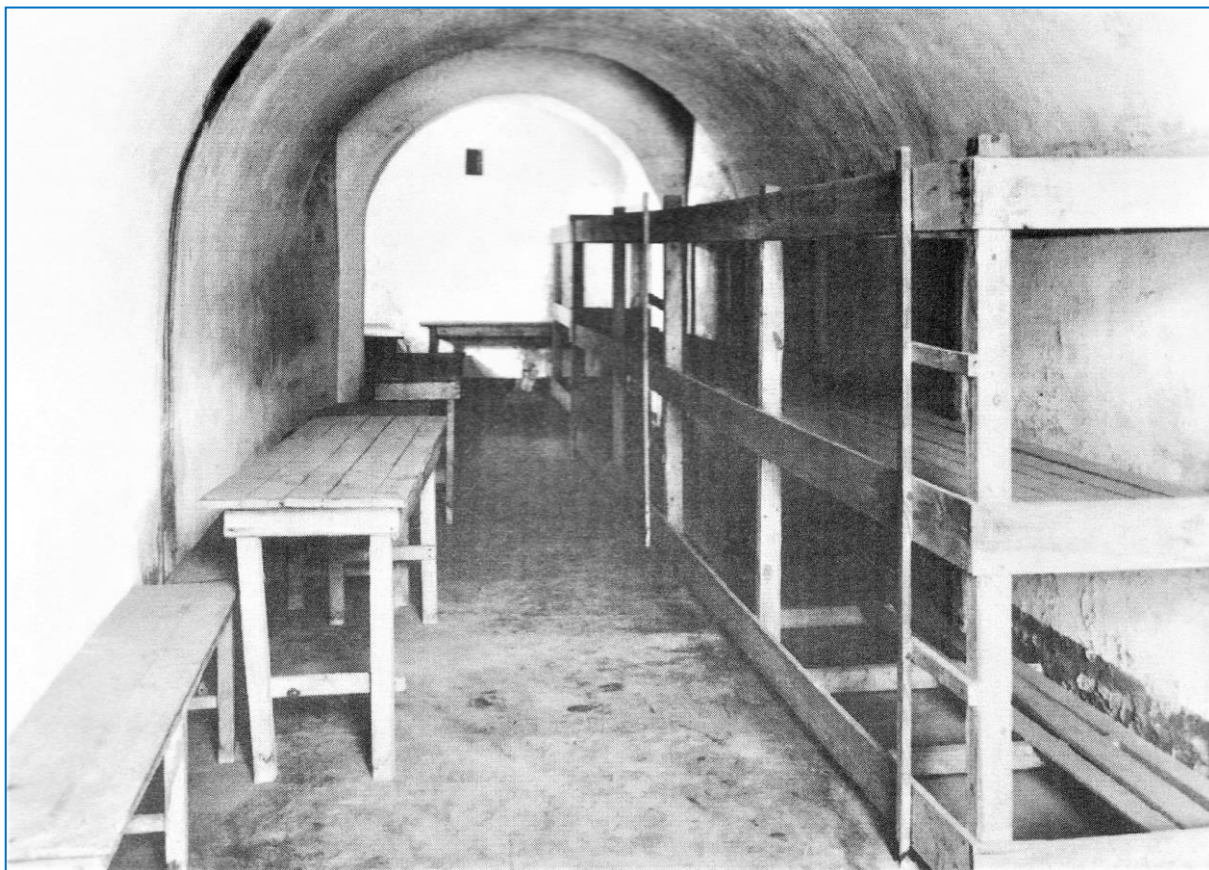
Podle neúplných odhadů zemřelo v Malé pevnosti nejméně 2 500 mužů a téměř 100 žen. Úmrtnost žen byla nižší, protože ženy nemusely těžce pracovat a i hygienické podmínky na celách žen byly lepší. Službu dozorkyň na ženském dvoře vykonávaly ženy dozorců, které na vězněné ženy sice křičely a šikanovaly je, ale tělesně netýraly, jak bylo běžné u mužských vězňů. Při možnosti větší tělesné čistoty nevypukla na ženských celách epidemie skvrnitého tyfu. Počet umučených vězňů byl relativně nižší než v koncentračních táborech. Malá pevnost byla zařízením, ve kterém vězni byli poměrně krátkou dobu, a byla policejní věznicí, ve které měly platit vězeňské předpisy. Počet úmrtí byl značně ovlivněn počtem popravených. Seznam popravených se nezachoval a na úmrtních listech byly většinou uváděny falešné diagnózy. Často šlo o popravy bez rozsudku, o tak zvaný Sonderbehandlung.^a Podle odhadu mohlo být popraveno v Malé pevnosti až 300 vězňů. První popravy byly prováděny v prostoru IV. Dvora, po roce 1943 na cvičné střelnici mezi valy. Přes zákaz šéfa říšské bezpečnostní služby Kaltenbrunnera se poslední nejmasovější poprava konala 2. května 1945. V říjnu 1944 byla popravena Milada Pixová,^b na kterou spoluvězeňkyně vzpomínají jako na naši Miládku. Pracovala jako služka v rodině Joeckla a využívala svého postavení k pomoci vězňům.

Umučení vězňové až do roku 1942 byli předáváni k pohřbení firmě Bubák, potom do jara 1945 zpopelňování v krematoriu pro židovské ghetto, jejich popel byl vysypán do Ohře. Poslední měsíce před koncem války byly mrtvoly pohřbívány do hromadných hrobů na valech Malé pevnosti.

Malá pevnost byla průchozí policejní věznice. Po osvobození odešlo z ní 3 121 mužů a 619 žen. To jsou čísla podle evidence. Mimo to odešlo z věznice asi 1 000 mužů a 160 žen bez evidence ukončení vězení. Velký počet vězňů byl i z věznice po odpykání trestu propuštěn. Celkem 3 074 mužů a 532 žen. Počet byl pravděpodobně vyšší. Jednalo se o odsouzené za pracovní přestupky, věznice i úkol pracovně – výchovného tábora. Z nacistických koncentračních táborů a káznic byli vězňové po ukončení trestu propuštěni jen zřídka. Podstatná část vězňů po skončení vyšetřovacího řízení gestapem byla předána nacistickým soudům nebo do koncentračních táborů. Celkem až 4 000 mužů a 200 žen bylo předáno soudnímu řízení, mnoho z nich bylo odsouzeno k trestu smrti. Bylo popraveno celkem 453 mužů a 13 žen. O osudu asi 700 osob nejsou doklady. Úmrtnost v káznicích byla nižší než v koncentračních táborech, protože režim byl podřízen vězeňským dozorcům, kteří přece jen respektovali vězeňský řád a nevyužívali mučení k potrestání vězňů. Drážďanská věznice a Volksgerichtshof na Muencherplatze se stal pro mnohé vězně poslané z Terezína poslední stanicí na jejich životní pouti. Skončili tam pod sekýrou kata. Při únorovém bombardování Drážďan se podařilo ve zmatku náletu několika desítkám vězňů z drážďanské věznice utéci. Velký počet vězňů z Malé pevnosti byl převeden do koncentračních táborů. Skoro 500 žen do ženského tábora Ravensbrueck.

^a Sonderbehandlung (zvláštní zacházení) – je znám především jako [eufemismus](#) pro [masové vraždy](#) používané [nacistickými funkcionáři](#) a [SS](#), kteří běžně používají zkratku S.B. v dokumentaci. Poprvé se dostala do popředí během [akce T4](#), kde lékaři SS zabíjeli duševně nemocné a zdravotně postižené pacienty v letech 1939 až 1941 a byla jedním z řady nespecifických slov, která nacisté používali k dokumentování [masových vražd](#) a [genocidy](#). Dalším pozoruhodným příkladem byl [Sonderbehandlung 14f13](#).

^b [Kamil Pixa](#) (1. března 1923 Plzeň – 8. června 2008 Praha) byl vysoký důstojník [StB](#), později mnoho let ředitel [Krátkého filmu Praha](#).

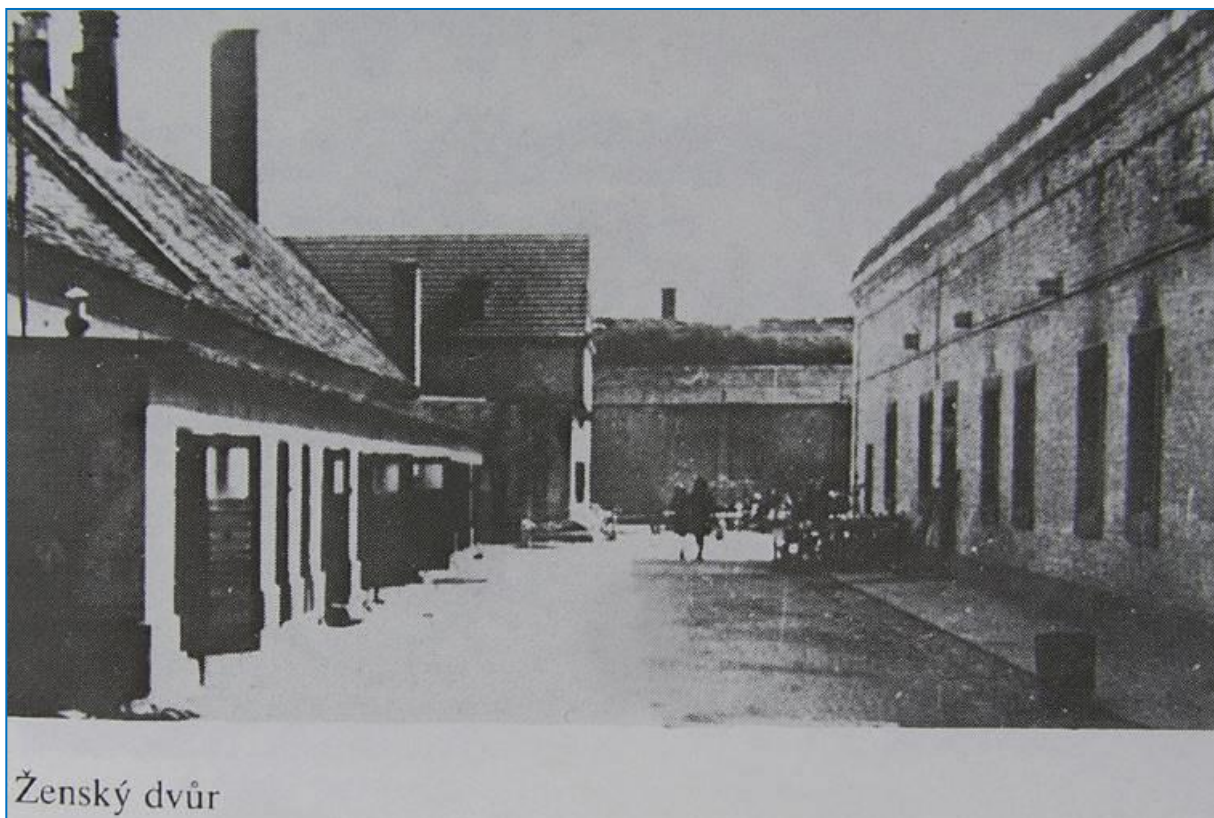

Příchod vězňů na Malou pevnost byl provázen přijímací procedurou. Na správním dvoře byla to první příležitost k týrání vězňů. Museli si několik hodin odstát čelem ke zdi, než byli zavoláni do přijímací kanceláře k osobní prohlídce. Při německém komolení českých jmen docházelo často k nedorozumění, které bylo řešeno dozorcí bitím a kopanci. Při osobní prohlídce musely být odevzdány všechny věci mimo kapesníku, hřebene a zubního kartáčku, které byly uloženy v Effektenkammeru.^a Mimořádně si mohl vězeň ponechat snubní prstýnek. Po osobní prohlídce musel vězeň poklusem přeběhnout do skladu oděvů, kde po rychlém vyslečení svých civilních šatů dostal vězeňské hadry, trofejové vojenské uniformy, které měly odpárané označení a na prsou a zádech červenou barvou namalované trojúhelníky. Na kalhotách ve výši kolen stejnou barvou tři pruhy. Převlékání se zase neobešlo bez křiku a bití. Mimo trestanecké hadry dostal vězeň i deku, jídelní misku a lžíci. V prvních letech dostávali vězni i ložní prádlo. Až v posledních měsících před koncem války, pro nedostatek vězeňských mundůrů nosili vězni civilní šaty, které však byly rovněž označovány barvou. Boty dostal vězeň, až když jeho vlastní byly zničené a často místo bot dostával dřeváky. Vězňové si ponechávali osobní prádlo, které měli možnost posílat domů k vyprání a k výměně. Po převzetí vězeňských hadrů byl nový vězeň přidělen na celu. Problémem pro nováčky bylo, že neznal nepsané zákony o povinnostech a zákazech a tak se vystavovali dalšímu šikanování a bití ze stany dozorců. Cely byly ve starých kasematech pevností. Spalo se na tříposchoďových palandách. Jídelní stůl a dlouhé úzké lavice, umyvadlo a jediný splachovací záchod, byly zařízením pro 60 až 90 mužů na celu. Na nově postavených celách na IV. dvoře bylo až 200 mužů na jedné cele. Na přeplněných celách spali vězni namačkání otočení na bok. Velkému počtu vězňů na cele neodpovídalo hygienické vybavení, nebylo možno udržovat čistotu, voda často netekla a cely byly zamořeny hmyzem.

^a Z něm. Effektenkammer – osobní majetek.

Celkové zavšivení se stalo příčinou kritické epidemii skvrnitého tyfu, kterému podlehl na konci války velké množství fakticky už osvobozených vězňů.

Jen o málo mírnější bylo zacházení s vězeňskými ženami. Ty byly ze skladu oděvů odváděny do cel na ženský dvůr. Ženy si ponechávaly svůj civilní oblek, který nebyl označován. Hygienické podmínky na ženských celách byly lepší, měly možnost udržovat osobní čistotu, takže nedošlo k zamoření hmyzem a ani k následné tyfové epidemii.

Ženský dvůr Malá pevnost Terezín

Ústředním předpisem platných pro věznici gestapa na Malé pevnosti byl řád německých policejních věznic, řád velmi přísný, který však v žádném případě nepřipouštěl nelidské životní podmínky, okrádání, týrání vězňů a nelegalizoval ubíjení a vraždění vězňů. Všichni dozorcí byli s vězeňským řádem seznámeni, což potvrzovali svým podpisem. Dozorcí a zejména velitel vědomě porušovali tento předpis, vytvářeli na Malé pevnosti prostředí teroru a neustálého ponižování lidské důstojnosti, tedy prostředí podobné koncentračním táborům. Tento stav by nemohl vzniknout bez souhlasu pražského gestapa v souladu s nacistickou ideologií a policejním režimem v Německu. Vězeň na Malé pevnosti byl neustále vystaven nebezpečí týrání z pouhé zvůle dozorce. Na poslání motáku, rozhovor s civilními osobami nebo vězněnými ženami nebyl často postihován jen ten provinilec, ale celá cela anebo všichni vězni. Způsob potrestání závisel na rozhodnutí dozorce.

Nacisté využívali vězňů v koncentračních táborech jako levné pracovní síly. V prvních týdnech existence věznice Malé pevnosti směřovala veškerá činnost k zařizování a rozšiřování kapacity věznice. Velká pracovní skupina byla nasazena na polních pracích a na úpravě terénu – planýrce, která byla pro řadu židovských vězňů ne prací, ale likvidačním týráním. Někteří vězni se starali o zahrady a domácí zvířata dozorců. K velkým pracovním komandům patřili vězeňské dílny: truhlářská, obuvnická, krejčovská, zámečnická, elektrotechnická a malá kovárna. Výroba v dílnách se postupně rozšiřovala, vyráběla nábytek, lustry, dárkové

předměty, které byly určeny nejen dozorcům věznice, ale i pracovníkům pražského gestapa. Dozorci v dílně Sternkopf si nenechal od velitele věznice do zavedeného pořádku zasahovat. Stavěl se nevědomým k některým ilegálním činnostem zaměstnaných vězňů. Připustil poslušání rozhlasu. Dokonce zprostředkoval setkání s rodinou a nebránil styku s ostatními vězni. Za dobré komando byla pokládána práce v prádelně a hlavně v kuchyni. Zpočátku pracovali vězni mimo pevnost jen příležitostně. Již v roce 1941 začal Joeckel sjednávat pracovní venkovní komanda v Litoměřicích a v Ústí. Na tyto práce bylo v posledních letech války denně posíláno více než milion korun měsíčně na účet policejní pokladny velitele pořádkové policie v Praze. V době zvýšených náletů snažili se Němci válečnou výrobu přestěhovat do podzemních továren. V opuštěném lomu u Litoměřic začala být budována podzemní továrna. Na ražení tunelu byli nasazeni vězni z Malé pevnosti. Byla to práce těžká a nebezpečná. Denně docházelo k úrazům. V posledních měsících před koncem války pracovalo na ražení tunelu Richard více než tisíc vězňů. Koncem března 1945 byly desítky vězňů přeraženy na zákopové práce před Terezínem. Tato práce byla novodobé galeje.

Vězněným ženám se pracovní povinnosti nenařizovala. Postupem času byly ženy přidělovány na úklidové práce v kancelářích, skladištích i v rodinách dozorců. Služba to byla ponižující, protože musely trpět hrubostí i nadávkami nejen od dospělých ale i od dětí dozorců. Byla tu však možnost získat trochu více jídla a hlavně možnost volného pohybu po táboře. Některé ženy pracovaly jako švadleny a hlavně šily šaty a prádlo pro manželky dozorců. Vcelku byla práce žen lehčí a nedocházelo tolik k týrání, jako tomu bylo u pracovních komand mužů.

Po roce 1941 se stravování ve věznici stále horšilo nejen kvalitou ale i podáváním denním množstvím. Jídelníček sestavovaný dozorcí se nijak nelišil od jídelníčků velkých koncentračních táborů. Ráno náhražková káva a porce chleba, asi 350 g, zpočátku k večeři polévka z brambor, krup a zeleniny. Dvakrát týdně jakýsi pokus o guláš, a někdy k večeři sýr, salám nebo marmeláda.

Postupem doby se počet vězňů zvyšoval, režim vězňů se utužoval, dávky se zmenšovaly a kvalita zhoršovala. Příděly se nedodržovaly a byly záměrně správou věznice svévolně snižovány. Množství a kalorická hodnota jídla klesla pod hranici stanovenou pro pracujícího člověka. V jídelníčcích se stále objevoval eintopf^a z nahníklých brambor a z tuřínu. Významné místo ve vězeňské stravě měly balíčky posílané s potravinami a prádlem z domova. Po roce 1943 docházelo často k vykrádání těchto balíčků, zejména po nástupu dozorce Fischera do „balíčárny“, který pro sebe i ostatní dozorce při vydávání a cenzuře balíčků zabavoval hodnotnější potraviny. Mimo to se běžně zabavovala část potravin, část se zkrmovala domácími zvířaty dozorců a část se předávala do společného skladu pro „společnou“ spotřebu. Nejznámějším z Joecklových rozmarů byl příkaz ke společnému využití obsahů balíčků. Když v roce 1943 nařídil snížení přídělů potravin, zdůvodnil to tím, že ostatní dodá z balíčků, z části, která byla předávána do skladu pro společné využití. Příkaz byl jasný. Vhazovat do kotlů na vaření všechno: sladké, slané, zubní pasty, cigarety a motáky tajně zapečené v bábovkách, zkrátka vše bez ladu a skladu. Tento příkaz byl jeden ze zlomyslných úmyslů, jak týrat vězně. Jídlo bylo vězni nazýváno Pind'ablať nebo Pind'atopf (podle přezdívky Joeckla – Pind'a). Přes přísné a časté kontroly v kuchyni snažili se kuchaři aspoň třídit potraviny na slané a sladké a tak onen blať se stával aspoň trochu požitelný. Oblíbeným trestem dozorců a velitele pevnosti bylo odepírání jídla za nejrůznější provinění. Hladovka jako kolektivní trest byla používána nejen pro mužské vězně, ale i pro ženy. Individuální hladovka postihla všechny, kteří byli zavřeni na samotce. Následkem nedostatečné stravy a fyzické námahy v pracovních komandech byl běžný úbytek na váze až 30 kg.

^a Eintopf – jídlo z jednoho hrnce. Oblíbené v Německu

Zdravotní poměry na Malé pevnosti v prvním období byly příznivější než v německých koncentracích. Nemocný vězeň podle platného řádu měl právo na lékařské případně nemocniční ošetření. Vše však záleželo na libovůli dozorců. Jen málo vězňům se dostalo nemocničního ošetření v litoměřické nebo pankrácké nemocnici a ještě méně jich bylo na doporučení policejního lékaře jako těžce nemocní propuštěni z vazby. Přímo v pevnosti svěřilo vedení věznice starost o nemocné lékaři-vězni, ačkoliv oficiálně touto prací byl pověřen policejní lékař. Postavení lékařů-vězňů nebylo snadné a silně bylo ovlivňováno hrubým zasahováním ze strany dozorců. Postupem doby se lékařská péče musela stát nezbytnou a tak byla mimo ambulantní ošetření zřízena i marodka. Úmrtní listy zemřelých vězňů vypisoval policejní lékař, který podle pokynů gestapa nesměl uvádět pravou příčinu smrti. Po příchodu žen byla zřízena i ženská marodka vedená ženou lékařkou z řad vězeňkyň. Na jaře 1945 na přeplněném IV. vězeňském dvoře vypukla epidemie skvrnitého tyfu. Příčinou byly katastrofální hygienické podmínky. Prvního května na základě rozhodnutí policejního lékaře byli z pevnosti propuštěni tuberkulózní vězni. V době kdy německá vojska na všech frontách bojovala o poslední přežití, v Malé pevnosti několik tisíc vězňů bojovala o svůj život s tyfovou epidemií. V dubnu 1945 připravovalo pražské gestapo plán na úplnou likvidaci všech vězňů. Pro technickou nemožnost provedení se plán neuskutečnil. Přesto pár dní před koncem války bylo v Malé pevnosti brutálně zavražděno několik desítek vybraných vězňů. Již začátkem května skupina českých lékařů vyslaná Českou národní radou společně se zdravotníky pražské Bulovky a skupinou sester-žaček zdravotnické školy, přes odpor správy věznice, zahájila sanitní práce v pevnosti, odlišování, koupání a izolování do improvizovaných nemocnic. Po vypuknutí pražského povstání byla přerušena cesta možné materiální i personální pomoci z Prahy. Když vězeňští

Válečný zločinec Heinrich Jöckel

dozorcí uprchli, převzali čeští četníci dozor a střežili vchod do pevnosti, nad kterou byla vyvěšena žlutá vlajka jako symbol nebezpečné epidemie. 10. května převzala sovětská armáda kontrolu nad Terezínem. Byla vyhlášena karanténa a úplně zastaveno nekontrolované odcházení osvobozených vězňů. V pěti vojenských nemocnicích pracovalo více než padesát lékařů a přes tři sta zdravotníků. Koncem května byla zrušena infekční nemocnice v Malé pevnosti.

V sovětských vojenských nemocnicích bylo celkem odlišeno a vyšetřeno 20 000 bývalých vězňů a celkem hospitalizováno 4 000 nemocných. Koncem května skončila karanténa a repatriační komise mohla zahájit svou práci. V polovině srpna bylo v terezínských nemocnicích posledních několik stovek nemocných a repatriační komise mohla skončit svou práci. Obětavostí českých i sovětských lékařů a zdravotníků byly zachráněny tisícovky českých životů. Stálo to však život 15 lékařů, 15 sester a 13 dobrovolných pracovníků odlišovací stanice z řad bývalých vězňů.

Zatčením gestapem byl přerušen jakýkoli styk s rodinou a přáteli. Jen málo vězňů mělo možnost osobního setkání se svými drahými. Bylo povoleno jednou měsíčně poslat dopisnici, psanou německy, která procházela cenzurou. Napsat mohli několik vět, obvykle psali, že se mají dobře a obvykle žádali o věci, které jim mohly být poslány. Dopisy posílané z domova byly rovněž cenzurovány. Vězni mohli posílat domů své prádlo k vyprání a dostávat balíčky s čistým prádlem, případně i s omezeným množstvím potravin a léky. Balíčky, které vězňové posílali domů, procházely sice kontrolou, ale byly i místem, kam někteří ukládali tajné dopis-motáky, převážně se soukromým sdělením, protože vězni si byli vědomi toho, že chycený moták se zprávou o stavu ve věznici by byl důvodem k velmi přísnému trestu. Často byly

posílány dopisy prostřednictvím civilních osob, se kterými vězni přišli do styku při venkovních pracovních komandech. Nějaký čas vynášel poštu i civilní promítač SS kina Gruntorád, který byl při neopatrnosti v roce 1944 odhalen a zatčen. Dopisy mu předával pracovník elektrodílny, který mu při promítání filmů měl pomáhat. Ilegální poštu zařizovali i někteří dozorcí, nejvíce Hohaus a Sternkopf, někdy i čeští četníci, kteří občas vykonávali pomocnou strážní službu. Zatčením a deportací do Malé pevnosti bylo znemožněno čtení denního tisku a poslouchání zpráv v rádiu. Někteří vězňové, kteří pracovali v SS kantýně, měli možnost přečíst si německé noviny, jiní od civilních dělníků na továrních pracovištích, i když možnost rozhovoru s německým dělníkem byla riskantní a tím i nebezpečná. Pro většinu vězňů byl zdrojem zpráv příchod nově příchozích, ti obvykle přicházeli po delší době po zatčení, jejich zprávy byly zastaralé a nepřesné. Místem, kde bylo možno poslouchat rozhlas, bylo v SS kantýně a v domácnostech dozorců, kde někteří muži, ale hlavně ženy pracovaly jako služky. Největší význam pro získávání zpráv byl rozhlas v elektrodílně, kde se opravovaly radiopřijímače pro dozorce a úředníky gestapa. Šíření zpráv bylo vždy spojeno s rizikem tvrdého potrestání. Spolehlivé zprávy o průběhu války byly tedy pro většinu vězňů nepřístupné, šířily se mezi nimi nepodložené zprávy zvané „latrinky“.

Podmínky pro pěstování společenského a kulturního života byly omezené a krajně nepříznivé. Přesto však kultura byla neodmyslitelnou součástí vězeňského života. Aktivita se projevovala v nejrůznějších formách, především to byly vzpomínky na domov, vyprávění o rodině, zálibách a životních příbězích. Dále někteří bavili ostatní vyprávěním divadelních her nebo anekdotami. Za příznivých okolností se z podobných besed rodily i společensky složitější formy společného života. Byly i předem připravené populární programy. V jednotlivých celách to záleželo na složení vězňů. V některých případech se zachovaly i obsáhlé informace o této činnosti. Příkladem je soubor básniček a zpívanek ženské cely 27.

Většina objektů Malé pevnosti byla postavena už koncem 18. století. Němci pevnost převzali v roce 1940 a jejich zájmem bylo zvýšit vězeňskou kapacitu. Původní čtrnáctilůžkové cely byly přestavěny na kapacitu větší než čtyřicet vězňů s používáním tříposchodových paland. Kapacita věznice byla zvětšena vybudováním IV. dvora. Úpravou vězeňských prostorů byla zvětšována kapacita věznice na úkor zhoršování podmínek pro vězně.

Velitelem Malé pevnosti byl Heinrich Joeckel, člen nacistické strany NSDAP od roku 1931, který již předtím pracoval v koncentračním táboře Oranienburg.^a Pražské gestapo poskytovalo veliteli věznice úplnou volnost v rozhodování a jednání bez ohledu na zákonná ustanovení a normální úřední postupy. Svým sadistickým jednáním se stal „zlým duchem“ pevnosti. Po zřízení věznice vykonával strážní službu oddíl policie SCHUPO,^b kteří již dříve sloužili ve věznicích jako wachmeistři a kteří respektovali zvyklosti k přístupům k vězňům ještě z předválečného období. Toto období ve srovnání s pozdějším stavem je možné pokládat téměř za ideální. V průběhu válečných let, jak přibývaly okupované země, rostl počet věznic a koncentračních táborů a dozorcí službu v nich vykonávali noví dozorcí z řad příslušníků SS s označením SD. Svévolné represe proti vězňům začaly hned po nástupu těchto nových

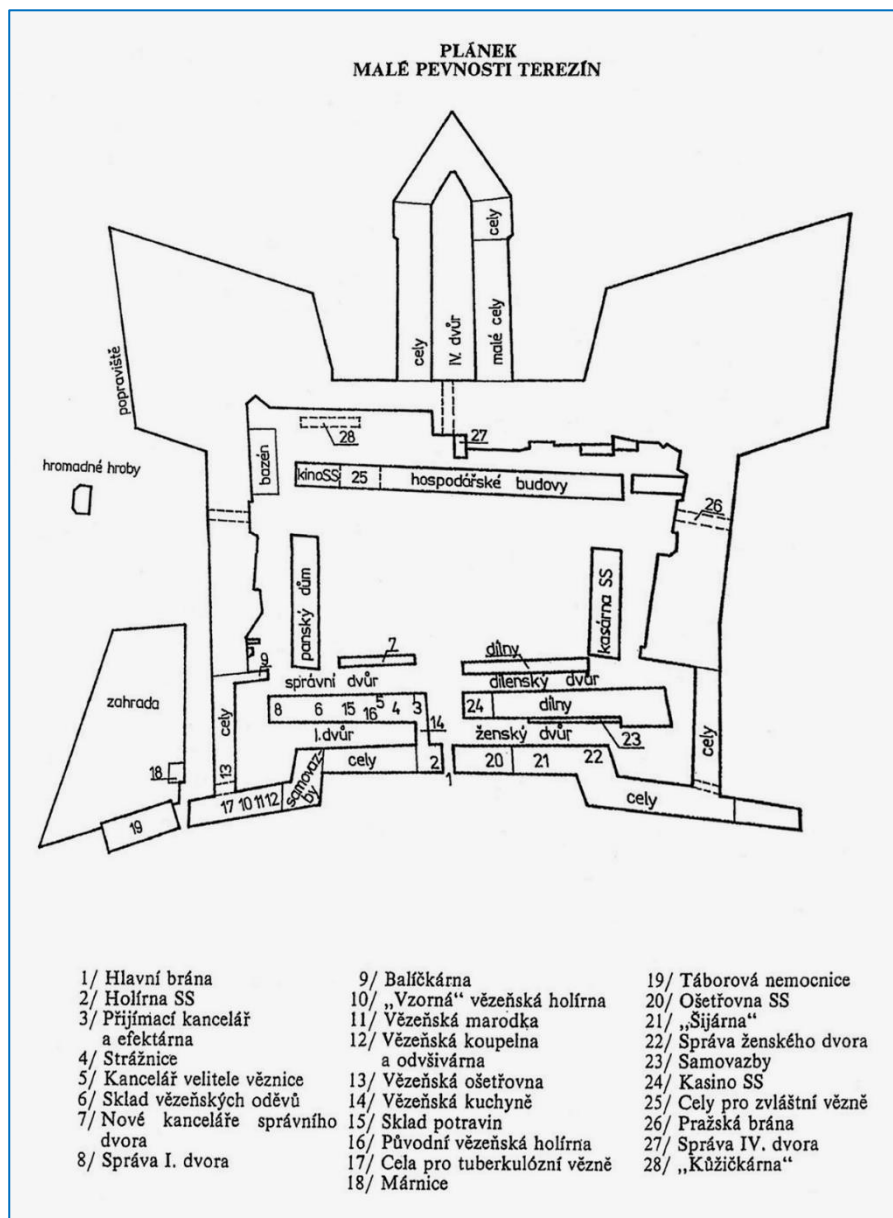
^a V roce 1933 vznikl v opuštěném [pivovare](#) jeden z prvních nacistických [koncentračních táborů](#). Byli tu uvězněni berlínští [komunisté](#) a další odpůrci nacistů. Tábor fungoval do roku 1934. Později, roku 1936, vznikl mezi Oranienburgem a obcí Sachsenhausen [tábor Sachsenhausen](#). Ten byl v činnosti až do dubna 1945, kdy byli vězni osvobozeni [Rudou armádou](#). V jeho zdech dle dochovaných dokumentů zahynulo minimálně 20 000 lidí. Tábor sloužil pro výcvik nových dozorců. Vedle tábora sídlil Inspektorát koncentračních táborů (IKL), hlavní organizační centrála pro správu všech nacistických koncentračních táborů.

^b Německá pořádková, ochranná policie (Schutzpolizei – Schupo, nebo Schupo). Ochranná policie Poté, co [se nacisté dostali k moci](#), byla policie převedena na [bezpečnostní policii](#) (Sipo) a [pořádek](#) pořádkovou policii Ordnungspolizei (Orpo) velením policejního generála Kurta Dalwegeho, který byl zodpovědný za udržování veřejné bezpečnosti a pořádku. Orpo bylo rozděleno na ochrannou policii (Schupo), městskou policii a [četnictvo](#), později také [hasiče](#) jako hasičskou policii. Sicherheitspolizei (Sipo) und die Ordnungspolizei (Orpo).

dozorců. Kolektivní tresty i týrání jediného bezbranného vězně prováděli dozorcí kolektivně. A snažili se vzájemně předstihnout v sadistické vynalézavosti. Pro provádění poprav byli určení příslušníci strážní jednotky SS. Velitel pevnosti měl jen dohlížet, zda poprav byly vykonány. Tak tomu nebylo. Joeckel rozhodl, že poprav budou vykonávat dozorcí, ačkoliv k tomu neměl předem souhlas pražského gestapa, a sám velel popravám. Poprav se zúčastňovali dozorcí Rojko, Schmidt, Wachholz, Malloth, Mende, Burian a šofér Matz, který se vždy hlásil

dobrovolně. Na sadistické bytí vězňů měl Joeckel své osvědčené lidi. Rojko byl vždy snaživým dozorcem, který ochotně splnil rozkaz velitele. V ubíjení židovských vězňů nezůstal Rojko pozadu za Joecklem, ani za Storchem nebo Soukupem. O jejich dalším osudu některých z nich rozhodoval soud s válečnými zločinci.

Terezín Malá pevnost

JAROSLAV VACEK

Narodil se v Táboře 10. listopadu 1894. Po ukončení školní docházky na měšťance vyučil se truhlářem. Když vypukla první světová válka, narukoval do Jindřichova Hradce k 75. pěšímu pluku. Měl bojovat na východní frontě, ale jako jiní čeští vojáci přeběhl do ruského zajetí. V říjnu 1916 již byl členem československých vojenských jednotek na Rusi. Jako voják 2. střeleckého pluku bojoval v bitvě u Zborova, potom na permské frontě. Povýšen na desátníka bojoval v řadách 1. jezdeckého pluku na sibiřské magistrále až do prosince roku 1919. Do vlasti se vrátil ve dvacátém roce.

Mladá republika potřebovala nové pracovníky státní správy. Řada legionářů po návratu domů vstoupila do služeb státu. Tak se i Vacek stal zaměstnancem krajského soudu v Kutné Hoře. V roce 1924 byl přeložen do rodného Tábora, později byl jmenován vrchním dozorcem věznice u krajského soudu. Jeho mnohostranné zájmy ho přivedly do různých oblastí tábořského společenského života. Mimořádně horlivý byl při všech vlasteneckých aktivitách, jelikož české národní cítění a husitská tradice spojená s tábořským patriotismem byly jeho životním mementem. Tyto své osobní vlastnosti, které přinesl rodinnou výchovou na své děti, se stále projevovaly v jeho zálibách, v uměleckém projevu a psaní i v kresbě.

V době ohrožení Československé republiky s vlasteneckým nadšením vystupoval veřejně na její obranu. Hned po okupaci německou armádou se zapojil do civilní složky tvořící se odbojové organizace Obrana národa. Svého pracovního postavení využil k získání ilegální informátorky, která spolupracovala jako tlumočnice s německými úřady ve městě. Od začátku stál v čele snah o vytvoření koordinačního centra protinacistické odbojové činnosti. Již v prvních dnech října 1939 se konala v Písku ustanovující schůze jednotného odboje Jihočeského národně revolučního výboru, jehož členem byl Jaroslav Vacek. Po zatčení důstojníků a spolupracovníků Obrany národa v únoru 1940 došlo v následujícím období k dalším persekucím protinacistických skupin. Za této nové situace pokračoval ve své odbojové činnosti. Ve vězeňské kanceláři tiskl ilegální letáky, s jejichž roznášením mu pomáhal i starší dcera Věra, která je nenápadně rozvázela v kočárku s malým dítětem. Manželka nebyla informována o jeho činnosti, protože měla velké obavy v této kritické době o život celé rodiny. Přesto společně s dcerou manžela doprovázela na schůze odbojářů, aby tak kryla jeho nápadnou činnost. Ještě v polovině roku 1940 byli zatčení důstojníci vyslýcháni gestapem v tábořské věznici. Vacek měl plnou jejich důvěru a v rámci služebního přístupu do věznice získával informace k rozšíření okruhu ilegální práce a zprostředkovával domluvy vězňů před jejich výsledkem.

Mimo to zajišťoval možná setkání zatčených s rodinami. V druhé polovině roku 1942 byl z odbojových pracovníků, bez ohledu na politickou příslušnost, v Borotíně na Tábořsku vytvořen nový koordinační výbor vedení odboje – Krajský národně revoluční výbor, který v tomto období vedl celou protiněmeckou činnost na území kraje. Docházelo k narušování telefonní sítě na trase Tábor – Písek, byl vydáván ilegální list Palcát a byly vybudovány dva podzemní kryty v lesích u Borotína. Jako zkušený pracovník odboje zorganizoval sbírku peněz a potravin na pomoc postiženým rodinám. I jeho dcera Věra vybírala příspěvky pro oddíl házené Slávia Tábor, které pak byly určeny jako sociální podpora. Po zatčení posledního vedoucího tábořské skupiny Obrana národa, převzal Vacek plně celé vedení. Navázal užší spojení s Borotínem, kde mu bylo předáno větší množství zbraní. Měl spojení na odboj v Chýnově, Mladé Vožici a Vrchotových Janovicích. Československý parašutista vysazený z Anglie, byl v prosinci a v lednu následného roku 1943 ve styku s celou rodinnou Vackovou. Počátkem února 1943 došlo udáním konfidenta k prozrazení borotínského Krajského národně revolučního výboru a tábořské gestapo zatklo celou řadu jeho představitelů. Vacek byl v té době hospitalizován v tábořské nemocnici se srdečními potížemi. V ordinaci primáře byl zatčen. Při prevozu do trestnice se snažil uniknout ze služebního auta gestapa na písecké křižovatce.

Otec Věry těsně před zatčením v tábořské nemocnici

Otevřel dveře a prchal k nedalekému jordánskému vodopádu. Překvapení agenti gestapa ho pronásledovali. Po střelení a srdečním záchvatu upadl do vody. Těžce zraněný byl vytažen z vody a odvezen do vězení.

Zároveň s ním byli zatčeni i členové jeho rodiny, manželka Anna, syn Jaroslav a starší dcera Věra. Na svobodě zůstala mladší dcera Drahuška, která byla bez prostředků a bez možnosti návratu do bytu, který byl zapečetěn. Uvězněné Věře se podařilo prostřednictvím přátel zajistit opatrovníka pro svou sestru. Zatčení byli podrobeni surovému výslechu na služebně tábořského gestapa, což pochopitelně projevilo na jejich zdravotním stavu. Vacek byl pokládán za hlavní osobu tábořského odboje a podle toho s ním tvrdě zacházeli. Pracovníci tábořského gestapa, aby u svých nadřízených získali uznání o své úspěšné činnosti, předávali hlášení o tábořských zatčených jako o odhalené ilegální komunistické skupině. Tato nepravdivá hlášení byla po válce citována těmi, kteří se snažili o to, aby borotínský odboj byl uznán jako komunistický. To neodpovídalo pravdě, Vacek nikdy komunista nebyl. V době věznění v tábořské věznici poslal několik dopisů dceři Drahušce, ve kterých ji seznamoval s pobytem zatčených členů rodiny. Manželka i dcera byly převezeny do policejní věznice v Malé pevnosti v Terezíně. Sám byl poslán na výslech do Prahy. V srpnu 1943 byl ve věznici na Pankráci a koncem září byl s ostatními tábořskými zatčenými převezen do Malé pevnosti v Terezíně. Tam se mu podařilo napsat dopis k svátku své dceři Věře, který podepsalo 21 spoluvězňů a spolubojovníků z Borotína. Též se mu podařilo oznámit manželce a dceři. Že bude pracovat v kuchyni a že syn Jaroslav je pravděpodobně v koncentračním táboře Buchenwald. Práce v kuchyni a přebírání jídelních přidělů pro ženskou celu 27, kde byly vězněny manželka a dcera, dávaly možnost občasného, nenápadného setkání členů rodiny. Koncem října byl pravděpodobně Vacek převezen do Drážďan do věznice Mathildenstrasse a poté do věznice na George Baehr Stasse, kde byl tak zvaným „lidovým soudem“ 22. května 1944 odsouzen k smrti a popraven sekýrou 23. srpna 1944. Den před popravou napsal poslední dopis dceři Drahušce. Ten byl poslán evangelickým farářem z Lukaskirche zu Dresden evangelickému faráři do Tábora. Na popravu

do Drážďan přijel i surový gestapák Mueller, který prý prohlásil, že chce Vackovu popravu vidět na vlastní oči.

Po osvobození Tábora v květnu 1945 se vrátili někteří spoluvězni Vacka i spolubojovníci a členové borotínského Krajského národně revolučního výboru. Následující dny vynesly do popředí řadu „partyzánů“, kteří si tendenčně a přitom neoprávněně připisovali zásluhy o jihočeský odboj.

Po utrpení ve věznicích i lágrech se vrátily i manželka Anna a dcera Věra.

Syn Jaroslav tragicky zahynul 3. května 1945 při potopení lodi Cap Arcona.

Rodina Vackova se po návratu z vězení neshledala se svým majetkem a její podporu se z „novodobých odbojářů“ nikdo nestaral. Měli své vlastní starosti.

Po válce dne 20. 10. 1945 prezident republiky Ed. Beneš udělil Jaroslavu Vackovi *Československý válečný kříž 1939 in memoriam*^a, který byl následně předán manželce Anně Vackové ministrem obrany gen. L. Svobodou.

Skuteční spolubojovníci však neměli dost sil, aby následné události vzali do svých rukou a tak zásluhy o tábořský odboj si присvojili jiní. Je smutné, že z jeho dobrého jména a hrdinských činů těžili pak nezaslouženě ti druzí ve vlastní prospěch.

TAŤKOVI (Vzpomínky)

Odjel's a ani jsem Tě neviděla, odjel's a zanechal's nás vzpomínkám.

Proč osud nás tak krutě trestá, proč bere i ty jiskry štěstí nám?

Snad příliš pošetile se ptám.

To nikdo neví, je to v dáli, to ví pouze Pán Bůh sám.

Byl's tátou nám, který se o své děti stará,

Byl's manželem, jenž velkou lásku dá,

Byl's člověkem, jehož má celá obec ráda a čím vším jsi,

To říci se nedá.

Ty's věděl vždy, kde Tvých rukou je třeba,

Ať přes překážky jakékoliv šel's,

pomáhal's tam, kde nebyl ani chleba a proto tomu jsi neušel.

Ty's uměl potěšit, Ty's uměl dát každému lásku a proto snad

Každý Tě miloval, každý Tě volal nejvíc, jenž práva se nedovolal.

Proto nám Bůh snad Tebe dal, ano, to jistě, jistě vím,

aby's vždy vpředu jak vítěz stál.

Žalovat na Osud? To nesmím.

Vždyť se nám vrátíš, drahý táto, Ty musíš přijít zase k nám.

Budeš mít klid a lásku za to, já tady na Tě zbožně vzpomínám.

Jaroslav Vacek (10.11.1894 - 23.8.1944)

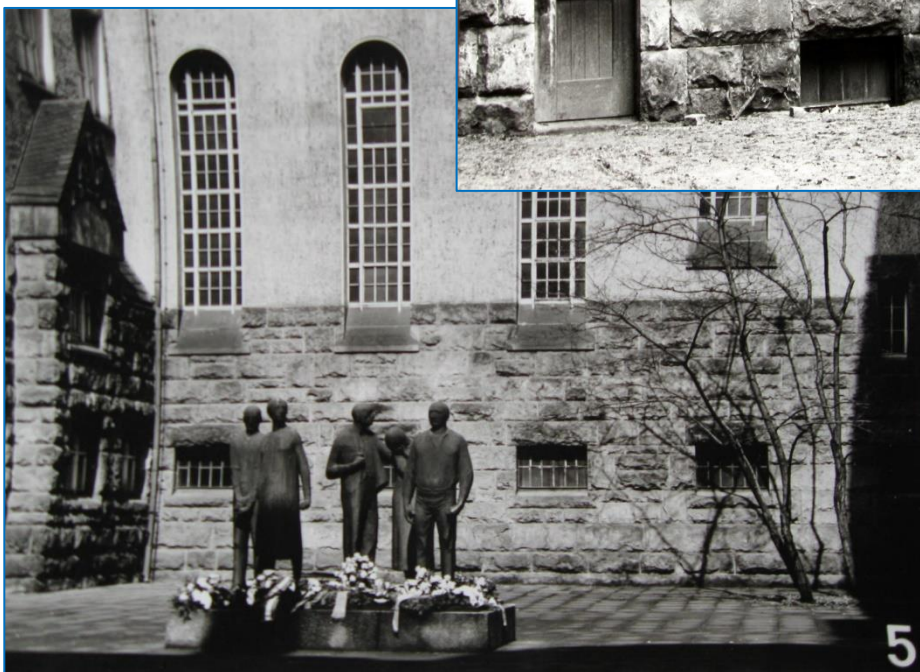
*Po odjezdu na Pankrác. V. V.
MP Terezín 20. 8. 1943*

^a [Československý válečný kříž 1939 – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%9Aeskoslovensk%C3%BD_v%C3%A1le%C4%8Dn%C3%BD_kr%C3%BD%C5%99_1939)

*Policejní věznice
na Münchner Platz –
Drážďany*

*Cely odsouzených na popravčím
dvoře věznice*

*Památník
popraveným
ve dvoře věznice*

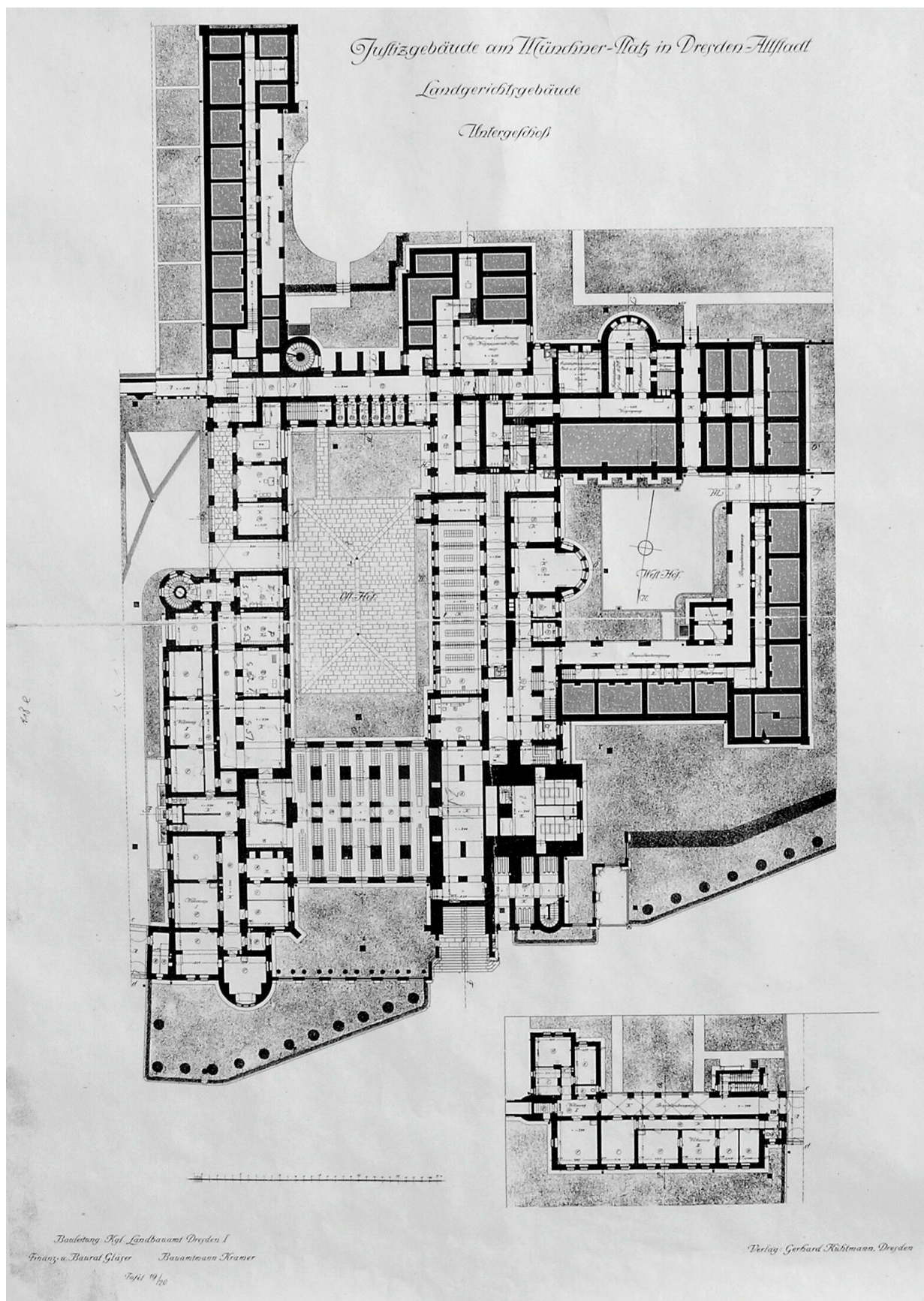

Schéma I – věznice na Münchner Platz – Drážďany

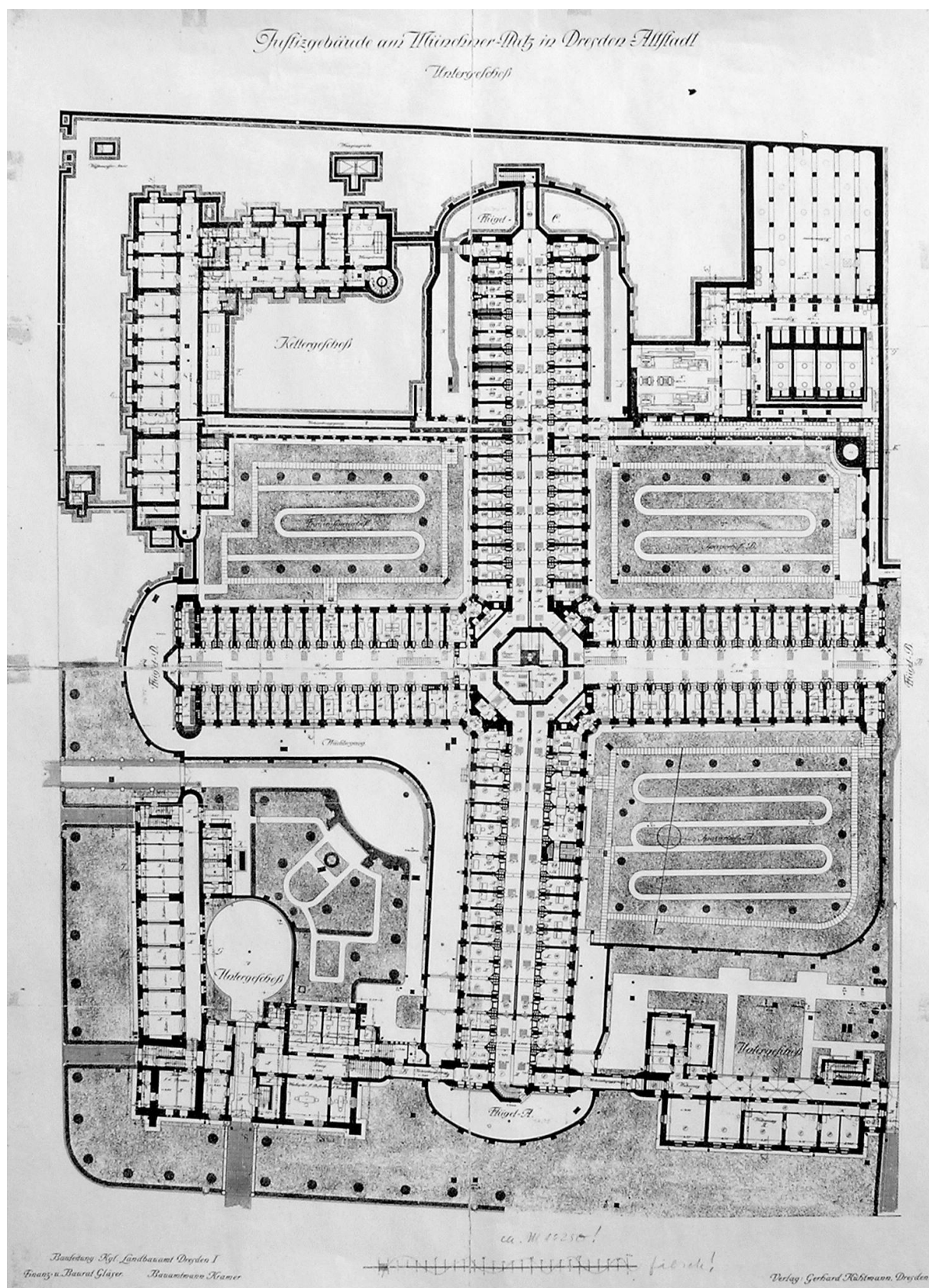

Schéma II – věznice na Münchner Platz – Drážďany

VĚRA ŽAHOURKOVÁ – VACKOVÁ

Narodila se 18. března 1925 v Táboře. Její otec, ruský legionář, byl vedoucím představitelem odboje proti nacistům na Tábořsku, měl velký výchovný vliv na vlastenecké cítění svých dětí. To se projevilo po okupaci Československa jejich zapojením do odbojové činnosti. Hlavně starší dcera Věra, studentka maturitního ročníku tábořského gymnázia a kapitánka ženského družstva české házené místního klubu a, projevovala mimořádnou aktivitu.

Věra, Jaroslav a Drahuše Vackovi

Manželé Vackovi Jaroslav a Anna měli spolu tři děti. Nejstarší syn byl Jaroslav, prostřední dcera Věra a nejmladší Drahuše. Ilegální práce tábořského vrchního dozorce vězňů, kterým otec Věry byl, a odbojářů jeho skupiny společně s organizacemi na Borotínsku, měly rozhodující vliv na rozvoj odboje na Tábořsku. Když koncem roku 1941 začaly se šířit snahy o posílení odbojového hnutí revolučními výbory, byl odbojář vybraný právě otec Věry za předsedu Krajského národně revolučního výboru. Pracovní funkce vrchního dozorce ve věznici krajského soudu v Táboře, kde již od prvních dnů okupace byli věznění zatčení „odpůrci“ Německa, mu dávala možnost zprostředkovat styk mezi zatčenými, aby se mohli před výslechy ne gestapu domluvit a zařizovat kontakt s rodinami.

Věra Vacková-Žahourková

A právě v této činnosti mu horlivě pomáhala dcera Věra, která pomáhala roznášet poštu místnímu listonoši, otci své kamarádky, nejen v Táboře, ale i v přilehlých obcích. Tak se stala nenápadnou, když předávala ústní

Jako hráčka Slávie Tábor

vzkazy členům rodiny zatčených. Přitom v dětském kočárku s dítětem převážela ilegální letáky, které otec množil na cyklostylu ve věznici. Když koncem roku 1942 přišel do Tábora anglický parašutista, doprovázela ho vlakem do Sudoměřic a potom s ním šla k borotínským lesům, kde si ho převzal určený člen odbojové skupiny. Vykonávala různé pochůzky, dvakrát převážela pistole školním vlakem do Soběslavi a do Pelhřimova, doprovázela aprovizaci z vesnic

a předávala informace, ve kterém obchodě jsou rozdělovány potraviny zatčených. Prováděla sbírky peněz pro rodiny zatčených pod záminkou, že se jedná o výběr členských příspěvků pro klub SK Slávie Tábor. Po zatčení otce 2. února 1943 předala dvě pistole, které mu patřily, jinému členovi odbojové organizace. 8. února byli zatčeni další členové Vackovy rodiny, manželka Anna, syn Jaroslav a dcera Věra. Nejmladší Drahůšku gestapo po zapečetění bytu nechalo na ulici. Majetek byl postupem času rozkraden. Nejdříve příslušníky gestapa, později se o zbytek podělili naši lidé, protože s návratem zatčených členů rodiny nikdo nepočítal. Drahůšky se ujali známí, u kterých přežila do konce války. Po celou dobu byla styčným bodem posílaných dopisů, legálních i ilegálních, mezi zatčenými členy rodiny. Byt byl prohledán a zapečetěn. Přesto se podařilo Věře ještě jednou tam vrátit. Byla před maturitou a od velitele tábořské věznice dostala souhlas, aby si mohla vzít učebnice. Vzala si hlavně psací potřeby a psací papír, které v následujících dvaceti devíti měsících plně využila. V tábořské věznici byla s matkou až do začátku května vyslýchány gestapem a 7. května společně s bratrem byli převezeni do policejní věznice pražského gestapa v Malé pevnosti v Terezíně. V Táboře nebyla na cele se svou matkou. Za píseň „*Sedíme tu v koutech, nohy, ruce v poutech*“ byla surově vyslýchána vedoucím tábořského gestapa Muellerem. Výslech skončil naštipnutým obrátek. Z Malé pevnosti měly být převezeny již 15. května do Osvětimi. Protože trať za Moravskou Ostravou byla přerušena, byl transport vrácen a zůstaly potom s matkou v Terezíně až do 20. ledna 1944, kdy byly převezeny do ženského koncentračního tábora v Ravensbrücke. To byl koncentrační tábor, který byl postaven vězni ze Sachsenhausenu severně od Berlína. V táboře bylo vězněno 2 200 žen z území protektorátu, přímo v táboře zemřelo asi 500 českých žen. Vězeňkyně z Čech přišly do tábora převážně bez soudu jako rukojmí, jejich návrat byl nežádoucí.

Pro Věru bylo samozřejmé, nejen že musí podporovat a povzbuzovat svou matku a i ostatní spoluvězeňkyně, ale že zatčením pro ni neskončilo období odbojové práce. Brzy po příchodu do Malé pevnosti, se o ní a o její předcházející odbojové činnosti, dozvěděli prostřednictvím vězňů pracujících v přijímací kanceláři, v truhlárně a předaným lístkem požádali ji o spolupráci při nebezpečné činnosti. Po souhlasu Věra nastoupila k úklidové četě a tak získala přístup do SS kina a kancelářských místností.

K.H. 43.

Cela 27 - Malá penze Terezu
říjnov. 1943 na cele sužbu malovala Květa
Hnílčková - na obrázku
Věra Vacková s Tábora

NĚKTERÉ Z OSOBNOSTÍ VĚZNĚNÝCH V POLICEJNÍ VĚZNICI GESTAPA V MALÉ PEVNOSTI

Vladislav Markvart
1924 - 1943

Student Východní průmyslové školy v Roudnici nad Labem. V roce 1942 byl v souvislosti s atentátem na Reinharda Heydricha a s přistoupením vztahu nacistů vůči českému obyvatelstvu spolu s dalšími studenty a studentkami této školy zatčen. Zatčení vyprovokoval svým udáním německý učitel Alfred Bauer, který v Roudnici působil a v roce 1942 gestapu udal studenty roudnického gymnázia a průmyslové školy s tím, že je na něj chystán atentát. Vladislav Markvart byl tedy spolu s ostatními vězňem v policejní věznici gestapa v Malé pevnosti v Terezíně. Odtud byl transportován do Osvětimi, kde 6. 4. 1943 zahynul.

Věra Vacková - Žahourková
1925

Věra Žahourková pochází z Tábora a v době zatčení studovala na gymnáziu. Aktivně zapojena do protinacistického odboje spolu s rodiči a starším bratrem, za což byli všichni gestapem zatčeni. Nejprve uvězněna ve věznici v Táboře, pak v květnu 1943 převezena do Malé pevnosti v Terezíně. Na cele ženského vězeňského dvora pořádala kulturní programy pro pobavení spoluvězeňkyň, zpívala a skládala básně. Věděla o písemných kontaktech z věznic přes civilního promítače Josefa Gruntoráda. V lednu 1944 odtransportována do KT Ravensbrück. Otec Jaroslav Vacek byl nacisty popraven, bratr zahynul v KT. Věra s matkou se dočkaly osvobození.

Miloš Bič
1910

Miloš Bič, doktor teologie, působil před válkou jako českoobratný farář v Domažlicích. V květnu 1940 byl za třetí v odboji zatčen a do konce války prošel mnoha věznicemi, káznici a koncentračními tábory. V Malé pevnosti Terezín byl vězňem v letech 1943 - 1944. Po válce se stal profesorem na Komenského evangelické bohoslovecké fakultě v Praze, byl také jejím prodekanem. Podílel se na ekumenickém překladu bible. V roce 1997 vyznamenan státním vyznamenáním - Medailí I. stupně Za zásluhy.

V Malé pevnosti maloval a vytvářel oficiální i ilegální tvorbu. Jeho oficiální tvorba v dílnách spočívala především v návrzích pohyblivých hraček, podle kterých se pak ve vězeňských dílnách samotné hračky vyráběly. Z ilegální tvorby se dochovaly portréty spoluvězňů, dále vězni zachycení při různých činnostech, kresby interiérů cel a vězeňské prádelny.

Vladimír Krajina
1905 - 1993

Byl vědcem, pedagogem, politikem. Za okupace se aktivně zapojil do odboje, pracoval v odbojové organizaci Politické ústředí, po jejím rozbití byl členem organizace Ústřední vedení odboje domácího. V lednu 1943 byl zatčen gestapem, vězňem na Pankráci a v Malé pevnosti v Terezíně. Po osvobození se stal generálním tajemníkem ČSNS. Pro komunisty se však stává nebezpečným oponentem. Po únoru 1948 byl zatčen, po intervenci prezidenta Edvarda Beneše propuštěn a krátce na to emigroval. V zahraničí se stal místopředsedou Rady osvobozeného Československa.

Milada Horáková
1901 - 1950

Milada Horáková se zapojila do protinacistického odboje, stala se členkou vedení Petičního výboru „Věrní zůstaneme“. V srpnu 1940 byla zatčena gestapem, vězňem na Pankráci a od roku 1942 v policejní věznici gestapa v Malé pevnosti v Terezíně. V říjnu 1944 byla v Drážďanech odsouzena k 8 letům žaláře a do dubna 1945 vězněna v Aichachu u Mnichova.

Po válce byla poslankyní NS, předsedkyní Československé rady žen a místopředsedkyní Svazu osvobozených politických vězňů. Po převratu v únoru 1948 se vzdala politického mandátu a začala proti režimu bojovat. V září 1949 ji zatkl Státní bezpečnost. Horáková se stala obětí inscenovaného procesu, ve kterém byla ještě s dalšími odsouzena Státním soudem v Praze pro zločiny velezrady a vyzvědačství k trestu smrti. Přestože se na její obranu ozvala řada známých osobností v zahraničí, jako Albert Einstein, komunistický prezident K. Gottwald její žádost o milost zamítl. Poprava se uskutečnila brzy ráno v úterý 27. 6. 1950.

Karel Hláš
1922 - 1945

Již ve svých dvaceti letech se začíná Karel setkávat s komunistickými myšlenkami. V březnu 1944 spoluzakládá revoluční skupinu Předvoj, je jedním z jejích činných představitelů a vydává stejnojmenný ilegální časopis. V říjnu 1944 je spolu s dalšími členy zatčen gestapem. V lednu 1945 je Karel transportován do terezínské policejní věznic. Dostává se do hromadné cely 41 na IV. dvoře, absoluuje však také další výslechy v Praze, poté je vrácen zpět do policejní věznic gestapa a při poslední popravě v Malé pevnosti 2. 5. 1945 zastřelen.

Alena Divišová - Hájková
1924

Na počátku okupace ČSR byla Alena Divišová učednicí v krejčovském saloně na pražských Vinohradech. Mezi jejími přáteli bylo mnoho chlapců i děvčat považovaných podle norimberských zákonů za Židy. Spolu s dalšími kamarádkami se Alena rozhodla pomáhat všem, kteří se rozhodli nenastoupit do židovských transportů. Znamenalo to změnit jejich identitu získat pro ně nové osobní doklady, jména, bydliště. Na jejich ilegální činnost gestapo upozornil konfident Holejko a při zatýkání došlo díky nešťastné náhodě i na Alenu Divišovou.

Byla zatčena 28. 3. 1943 a přes terezínskou Malou pevnost poslána do KT Ravensbrück. S dalšími vězeňkyněmi pak byla nasazena v německé válečné výrobě. Dočkala se osvobození.

Bohuslav Grabovský
1917 - 1944

Po vzniku protektorátu odchází Bohuslav Grabovský do Polska, kde se přihlásil do Cizinecké legie. Přes Francii odjíždí do Anglie, kde prošel speciálním výcvikem. Byl pak zařazen do tříletného desantu INTRANSITIVE, jehož úkolem bylo zničit či poškodit některé z nádrží minerálních olejů v Kolíně. Skupina byla vybavena instrukcemi a v noci z 28. na 29. dubna 1942 vysazena v oblasti Krivoklátska. Vysazení desantu nešlo pozornosti okupačních bezpečnostních orgánů. V období heydrichiády již gestapo o celém desantu vědělo a docházelo k postupnému zatýkání všech, kteří parašutistům jakkoliv pomohli.

V březnu 1943 byl Grabovský zatčen pardubickým gestapem a nucen ke spolupráci. Jelikož odmítal přidělované úkoly, byl na podzim 1943 uvězněn v Praze na Pankráci a poté v samotkách na I. dvoře Malé pevnosti Terezín. V říjnu 1944 byl v rámci Sonderbehandlungu bez soudu popraven.

gen. Ludvík Krejčí
1890 - 1972

Ludvík Krejčí působil v letech 1933 - 1939 jako náčelník generálního štábu československé branné moci. Na počátku března 1939 byl zbaven funkce. V policejní věznici gestapa v Malé pevnosti byl vězňem mezi říjnem 1941 a červencem 1942.

František Kocourek
1901 - 1942

Od dvacátých let 20. století se věnuje novinářské a reportážní činnosti. S fašismem se setkal již jako jednadvacetiletý mladý muž v Itálii. Od podzimu 1938 v rozhlasu veřejně vystupuje proti Hitlerovi. Patří mezi nejpopulárnější české reportéry. V době, kdy se nacisté snaží získat pro sebe populární publicisty, aby tím napravili své renomé ve světě, nabídl Kocourkovi možnost komentovat v březnu 1939 z balkónu pražského hotelu Šroubek přehlídku wehrmachtu. Kocourek přijal a předstíráním špatné znalosti němčiny nacisty zesměšňoval. Z dalšího působení na veřejnosti je postupně odstraňován. Mikrofon ještě nějakou dobu nahrazuje přednáškami na venkově. V létě 1941 je zatčen, vyslýchán v Petschkově paláci, vězňem v policejní věznici gestapa v Malé pevnosti v Terezíně. Odtud je transportován do Osvětimi, kde v květnu 1942 umírá.

Emil František Burian
1904 - 1959

Pocházel z umělecké rodiny, vystudoval pražskou konzervatoř. Od dvacátých let 20. století stál u zrodu několika pražských avantgardních scén. Založil divadlo D 34. Za své protifašistické názory byl v roce 1941 zatčen a vězňem v policejní věznici gestapa v Malé pevnosti v Terezíně, poté v Dachau a v Neuengamme. V Dachau se stal členem táborevého orchestru. E. F. Burian přežil šťastnou náhodou také katastrofu lodi Cap Arcona na samém konci války. Tato a další dvě lodi s téměř deseti tisíci vězni byly nacisty poslány na moře jako terč anglickým bombardérům. Burian si zachránil život skokem do vody. Po válce se vrátil k divadlu a pracoval v rozhlasu.

Pronikla tak do již existujícího systému spojení mezi Sonderhaeflingem docentem Krajinou a okolním světem. Díky jí, Josefu Polákovi, elektrikáři z dílen a Robertu Hylákovi z truhlárny, mohly být odesílány zprávy do Orlických hor, odkud byly údajně předávány rádiovým spojením exilové vládě do Londýna. Mimo tuto „doručovatelskou činnost“, která byla přísně utajovaná, byla Věra známá svými básněmi, písněmi a pořádáním nedělních pořadů na cele 27. Svou cestu z táboreské věznice gestapa do Malé pevnosti v Terezíně, společnou i pro ostatní zatčené táboreské ženy, popsala ve verších, které svým ironickým pojetím osudové cesty, jsou velmi blízké Havlíčkovým Tyrolským elegiím. V několika básních veršovaně popsala život na ženské cele v Malé pevnosti i uznání až mateřské starostlivosti JUDr. Milady Horákové, tehdy též vězeňkyni, o mladičkou, snad i trochu nerozvázně rozpustilou, ale chytrou holčičku.

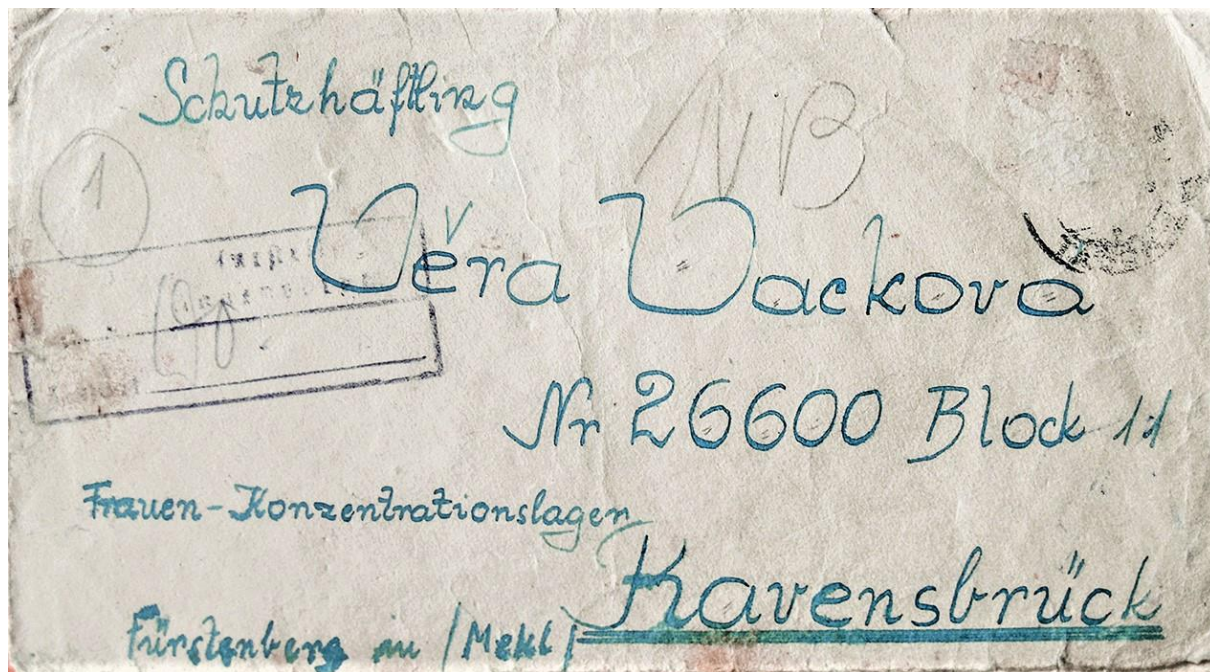
Na den svatého Mikuláše připravila Věra pro celu 27 mikulášský večer a písničku na melodii písně Voskovce a Wericha „*My dva nic nemáme, nic neznamáme*“. Byly i vyrobeny masky Mikuláše, čerta a anděla. Komandantka Schmidtová vyzvala maskované, aby přišli odměnit hodné a potrestat zlé členy její rodiny. Při této příležitosti se podařilo Věře pomstít za všechny trýzněné, když při rodinné oslavě bylo zhasnuto světlo. Potrestala metlou zlého sadistu komandanta Schmidta. A byla to právě jeho manželka, zničená pitím, nevěrou a dokonce i násilím vlastního manžela, která sehrála důležitou úlohu pro zábavné dění na cele. Zničená svým rodinným životem, přenášela řadu povinností dozorkyně na vězněné ženy. Tak se Věře podařilo stanovit na minimum denní normy výroby vložek do bot a získat volný čas na přípravu společných programů. Stala se i občasnou chůvou malého Manfreda, syna komandantky, se kterým chodila na procházky, a tak měla možnost volně se pohybovat po areálu pevnosti a přijít do styku s jinými. Věry pracoval v bramborárně a byl přidělen do skupiny, která nosila jídlo na ženský dvůr. Pro Věru nebyl problém dostat se do skupiny, která pro celu přejímala jídlo, a společně s matkou měly možnost se s otcem setkat před jeho odjezdem do Drážďan.

Existovalo i jiné spojení mezi mužským a ženským dvorcem. Když byla zařazena do Reinigungskomada, myla i podlahy v kancelářích dozorců a musela chodit pro teplou vodu do prádelny, kde pracovali muži. Tak docházelo k vzájemnému vyměňování potřebných informací a k předávání dopisů. V té době se dostala do styku s komandantem Antonem Mallothem, měl přezdívku „*der schoene Toni*“. Ten mimo jiné cenzuroval poštu, kterou vězni dostávali a odesílali. Přesto se pošta dostávala ven z Malé pevnosti i bez cenzury dopisů, které se posílaly přes truhlárnu prostřednictvím promítače v kině SS. I Němec Hochhaus některé ilegální kanály pošty kryl. Byla to nebezpečná práce, přesto Věra ráda na se ní podílela. Tak i výsledky její činnosti, napsané na listech toaletního papíru, se dostaly do rukou její sestry Drahušky a byly uschovány až do osvobození.

Mladá, půvabná Věra, která se při své vězeňské práci volně pohybovala po Malé pevnosti, padla do oka i některým mladým spoluvězňům. Mimo tajný dopis od svého otce s blahopřáním k svátku, dostávala i dopisy od svých ctitelů. Reakcí na tuto tajnou korespondenci bylo několik lyrických zpívanek. Když koncem září 1943 jel k výslechu do Prahy, složila píseň „*Vyšla hvězda v tmavé noci*“.

Koncem ledna dopisem Drahušce informoval Robert Hytlák z „truhlárny“, že Věra s maminkou byly odvezeny do koncentráku v Německu a že otcí má psát do Drážďan. Matka s dcerou byly přes Lipsko odvezeny transportem do ženského koncentráku Ravensbruecku. V bombardovaném Lipsku se transport zdržel tři dny. Byly nouzově ubytovány v přeplněných barácích společně s vězněnými ženami z obsazených východních zemí. Ty byly při nedostačujících hygienických podmínkách zavšiveny. Přířímým stykem ve stísněných prostorech dostaly vši i české vězeňkyně transportu, které až dosud žily v poměrně čistých podmínkách. Po příjezdu do Ravensbruecku musely se všechny ženy podrobit lékařské prohlídce. Věra byla uznaná práce schopnou, její matka nemohla však zakrýt velkou kýlu a byla zařazena mezi práce neschopné. Tím její osud měl být jasně předurčen: společně s ostatními práce neschopnými do

plynu. Tu Věra perfektní němčinou požádala vězeňského lékaře, aby matku zařadil mezi práce schopné jako ženu, která je od mladí zvyklá na těžkou práci. Stal se zázrak, lékař škrtl již v napsaném slově „un“ a životu vrácená matka Věry byla „arbeitsfähig“.^a Všechny ženy dostaly trestanecké šaty s červeným trojúhelníkem a staly se číslu 26600 – Věra a 26601 – matka.

Po několika dnech byly obě převedeny do pobočného tábora v Neubrandenburku na práci v továrně. To bylo pro Věru štěstí, protože tak unikla „lékařským pokusům“, které byly prováděny na mladých dívkách, a nebyla mezi vybranými mladými dívkami do nočních podniků pro zábavu německých důstojníků. Pro matku to byla těžká práce, ale díky pomoci silné Rusky, se kterou měla pracovat, to zvládla. Po půl roce byla Věra přeložena do podzemní továrny Waldbau, kde se vyráběly součástky pro rakety V – 2. Tu byla od doby zatčení poprvé sama bez matky. V továrně pracoval německý inženýr, který, když se od Věry dozvěděl skutečnosti o koncentračních táborech, pomohl rodině a zařídil, že její matka byla též převedena do Waldbau do kuchyně. Po několika měsíční práci u stroje byla Věra z podzemní továrny přerazena na práci v kanceláři. Tu měla možnost sledovat v rozhlasu a i v novinách stav bojů na frontách.

27. dubna 1945 začala evakuace koncentračního tábora Ravensbrück i jeho pobočných lágrů. Tak začal pro mnohé pochod smrti. O tři dny později se podařilo Věře zorganizovat asi dvacetičlenné skupině útěk a ukrýt se v noci v lese. Ráno byly vyhnány skupinou SS a všechny ženy se musely vrátit na silnici do prchajícího davu utečenců, který utíkal před blížící se sovětskou frontou. Dalším útočištěm uprchlých vězenkyň byl stoh, kde se s nimi podělili francouzští vojáci a konzervy a tolik potřebné mýdlo. V následujících dnech se všechny ženy musely ukrývat před příslušníky sovětské armády. V polovici května tak prožily strašnou noc před Berlínem. Jak Věra vzpomíná, zachránil je dvacetiletý Polák před smečkou „zdivočelých vlčáků“. Mladý Vlado svým samopalem uchránil Věru před svým velitelem a bandou opilých vojáků.

^a arbeitsfähig – schopný pracovat

Ženy z Lidic, Tábora a Českých Budějovic, které se 30. dubna 1945 daly na útěk z transportu smrti, se přes Polsko dostaly až do osvobozeného Československa. Do Prahy přijely vlakem. Věra s matkou se vrátily do svého města Tábora 22. května.

Zápis v jejím deníku psaného cestou z koncentráku je více než výmluvný:

*Jsme doma, v Táboře
Všude jsou sestry Červeného kříže
Doma –
Dádulinka –
ale kde je tatka –
Jaráček –
náš byt –
jsme samy,*

*opuštěny –
zdá se mi, jako by bylo všechno
marné.
Ty oběti –
Tatičku, proč ses nedočkal?
Proč jsi nemohl zůstat s námi?
A ty, Jaráčku?*

Válka skončila, na vytouženou medicínu se Věra nedostala. Musela se starat o vážně nemocnou matku. Příslušnost k nekomunistickému odboji nebyla po léta doceněna.

Věra s maminkou v květnu 1945

Básničky a písničky

Napsané v Malé pevnosti k různým výročím a děvčatům.

Většina povídaček – Spejbl a Hurvínek v Terezíně – a pod. byla složena pro nedělní odpoledne k zábavě cely.

Originály jsou v Památníku Terezín.

*Věra Vacková
Cela 27*

CESTOVÁNÍ Z TÁBORSKÉHO GESTAPA DO PEVNOSTI

7. 5.1943

Tluče bubeníček

Všem již je vám známo, že jsem zavřená,
nevíte však, jaká byla cesta má.
Z domova jsem se rozjela ne opuštěná docela
spolu se všema Táboráčkami.

Chodíme, chodíme

Jedeme, jedeme směrem k Terezíně
okolo rybníčků, lesů a háječků.
Cesta je velmi známá pánům, kteří s náma
úředně si jedou ne již do neznáma.

Volho, Volho

Šineme si to po silnici, rychlostí velmi značnou,
čekáme, kdy autobusy zpomalovati začnou.
Všechny s klidem Angličana na lavici sedíme,
v klíně držíme krabici, z níž jídlo jíst hledíme.

Nešťastný šafářův dvoreček

Najednou se auto zastaví, koukáme, co se děje,
na četníka hledím,
za kterým hned sedím,
ten se však jenom směje.
Druhé autíčko nás dohoní,
vystoupí z Gestapa pán,
která chce jíti ven, ať vyleze honem,
ostatní čekat nechám.
Zřejmě, že na holou silnici žádná z nás jíti nechce,
před námi auto je,
za námi ještě dvě,
jím se to řekne lehce.
Nakonec moudrý se rozhodne
tož tedy jedeme dál
žádné zde nechce se,
vystoupíme v lese, vede svou z Gestapa pán.

U lesa stojíme, dál se jít bojíme,
v doprovodu pánů do přírody jdeme, za chvíli se zastaví,
„hier“ ukáže a praví,
žádná z nás at' mu neuteče,

Ej lůčka

Vlevo, zprava a nad tebou,
hrozí ti flintou nad lebou.
Stráž hrozivě se tváří, v tobě se vše vaří,
klušem tam všechny pečlivě, běžet musíme horlivě.

Praha je krásná

Praha je krásná, to člověk zapomene,
do Terezína že jede, a nebo kam.
Je stejně krásná, na svobodě i v base,
nic se na její kráse vzítí nedá

Silnice bílá

Silnice bílá před námi,
Dvě auta stále za námi,
ujeli teď jsme zase kus, budem tam brzo už,
Terezín prý je plný krás a čeká jen na nás.

Já mám koně

Najednou nám četník hlásí, že jsme na místě,
že to pevnost malá bude, poznáme jistě.
Ve zdi okna kmitají, hrozným dojmem vítají,
Bože, Bože, snad nás tady nenechají.

Až pomaširujem

Stojíme s balíky, kufry a pytlíky, jen čekáme na rozkaz vyšší.
Půl hodiny mine, celá taky plyne a my tu stojíme stále samy.
Nakonec nad námi, smilují se páni,
přihlásit se máme v kanceláři.

Andulko šafářova

Vařené jak knedlíky a vyschlé jak preclíky,
od slunce znaveny, Šmídkou jsme vedeny
na dvůr docela jiný,
vinný jako nevinný.

Volho

V kanceláři slečna náká spolu s ní nás přijímá,
na všechny se vlídně dívá, dokonce se usmívá.
To vyhod'te, to rve nervy, kdepak fotky, dopisy,
káže Šmídka plná vervy a už je vše v krabici.
Nakonec se ona Češka nás ubohých ujala,
sice tak milým způsobem, že nás všechny dojala.

Nade mlejmem

Nežli jsme se rozkoukaly,
byly jsme jak putičky,
na vše jsme se koukat bály,
hluk dělaly maličký.

Naposledy holka hezká

Personál té nové cely docela se nám líbil,
výběr různých tváří věru tady hojný byl.
Zvláště komendantka přirostla nám k srdíčku,
Poznaly jsme, že nemá jen hezkou tvářičku.

Až pomaširujem

Den po dne zde plynul a již týden minul,
připravuje se k odjezdu pracák, Osvěncín tu straší,
Jo, jo milí braši,
pojedeme zase o kousek dál.

Andulka konopí močila

Všechno se zas šťastně přehnal,
Nebezpečí pryč odvanulo,
pár jich přišlo, pár odešlo.
Pěkná řádka se nás tady sešlo

NÁJEMNÍCI CELY 27

Co je do básničky, když nemá být celá,
sedumadvacítka, to je správná cela.

Co je do výzbroje, když v ní chybí puška,
co do cely, v níž zas nevelí Maruška. / Poláková/

Omdlít, dostat chřipku nemusíš se bát,
máme doktorku, zde stačí zavolat. / MUDr Rozárka Kublová/

Zastav se na chvílku u Hrbků Karličky,
osud tvůj Ti poví, vyloží kartičky

.
Sama stále sedí, řečí nenadělá,
Anička Vacková-za níž mluví dcera

.
Chceš-li si pochutnat snad na pomazánce,
zaskoč si na palandu k Doubravové Ance

Všechny nás dobře zná, ačkoliv je nová,
z Pardubic k nám přišla paní Svačinová.

Klatovačky obě všechny rády máme,
za vzor žen to pilných rozhodně je dáme.

Co je do sousedů, kteří bydlí ob dům,

Rozárka už nechodí k Neubauerovým /Popová/

Co je do kopečku, když to není hora,
co je do mlynářky, jež je od Tábora. /Houšková-Borotín/

Tak jak ctěny byly dříve panny hradní,
tak tu milujeme Elišku pokladní. /Mezková/

Máňa Vytlačilů není žádný metr,
madam Švabinskou však hlídá jako Petr!

.
Marusja Zemanů denně tu duchaří,
arie z Rusalky dobře se jí daří.

Dříve na školičce pečlivě učila,
teď tu také sedí Kořínků Jarmila

.
Chceš-li někde hledat Božku Svobodovu,
u mužů ji najdeš, co slaměnou vdovu.

Manka Drástů v květnu odešla nám zrádně,
teď kajícně přišla pod Mančino rámě.

Cela je o něco zase méně pustá,
co se k nám vrátila Fučíkova Gusta.

Matička Langová bezvadná je klasa,
zjevem připomíná všem ale plů'asa.

Hana Škaloudová v Terezíně našla,
kamarádku Tvrdou, s níž studovat začla.

Naše milá Soňa o všechny se stará,
ze starého šije a od rána párá. /Pfauová/

Všechny bychom přišly na mizinu,
když hostit budeme tanečnici Zinu. /U Draňovského/

Milada Vavřinců sbírá si kaménky,
ráda je má jako holčička panenky.

Portréty maluje Květa Hniličková,
nedávno k nám přišla také jako nová.

Hele, vylož mi, jaká mi jde karta,
tak nebo podobně vždy se táže Marta. /Málková/

Říkej, že je malá, stejně Ti nevěří,
Anička Vančurů s Teklou se furt měří

.

Eliška Švabinská salon otevřela,
na masáž k ní chodí téměř celá cela.

„Terezínské kachny“ shání a též plete,
paní známá pod válečnou značkou TE-TE.

Mamička Sojková správnou mámu dělá,
Mařence Šáchové, které fandí cela.

S geologem naším Lidunka se baví,
špatnou náladu jí velmi často spraví.

Věruška Novotná vyšívá srdíčka,
přemýšlí, kterak by viděla tatíčka.

Máme tady taky Melíškovou Květu,
jazyk má dost ostrý- vůbec má se k světu.

Slávka Zákorová vyšívá toleda,
dojdi si k ní taky, prosit se moc nedá.

Fanyinka Hofmanů není zde moc známá,
protože zůstává nejraději sama.

Parcela je dobrá Tomanů Vlastička,
na jídlo a pití výborná partička.

Mimeho si hlídá veliká Hanička,
radost má však ale z každého psaníčka.

Výborná kuchařka je Lencová Ema,
také tady byla za ní vyvolena.

Na palandě často u srdíček sedí,
Anča Parobečků, jež vše strhat hledí.

Každá z nás má jistě nějaké koníčky,
teď jsou to, prý šachy u Beydů Toničky.

Při spánku vždy hlídá Kathrin tlustou Vlastu,
ta ji masíruje jako čistou kastu.

Tonička Matulů zpívat dobře umí,
a i divadlu výborně rozumí.

Na cele teď máme také již cizinku,
dostaly jsme roztomilou Ukrajinku.

Paní Sasová prý tady salon krásy
jako konkurenci Ely otvírá si

Stehlík chtěl uletět, ale už je zpátky,
přec ji nepustíme přímo na ty svátky.

Zastav se též i Ty u Synků Aničky,
jako Karla Hrbků vykládá kartičky.

Vlasy Ti učeše, dá Tě do pořádku,
Hlenka Tomková, nikdy nezná hádku.

Co je do omastku, když to není Sana,
co zas je do spánku, když tu nespí Jana. /Kolíhová/

Řína Svobodů, stará kriminálnice,
mohla by jít domů, nezlobit tu více

·
Miládka Pixová nemocná sic není,
opatrují ji však jako poklad cenný. /Složeno na krankenštubě/

Naposledy přišla k nám nemocná nová,
skromná a tichounká paní Zajíčková.
Nastala by tady dozajista mela,
kdyby zde zůstala uličnice Věra. /Vacková/

Co je do bavlny, když je tuze tenká,
co je zas do punčoch, jež plete Mařenka. /Volfová/

Co je vůbec do ran, když jsou to jen ranky,
co je zase do zpráv od Páclové Manky.

Maminka si ji tu dobře ošetřuje,
terezínské klima sobě vychvaluje.

Věra zpívá stále, vždyť je Táboráčka, / Věra Vacková/
skládat básně, písně, to je pro ní hračka.

Truhlárna poslouchá, Terezín se chvěje,
když na večer sedumadvacítka pěje!!!

VEČERNÍ A NOČNÍ TRAMPOTY.

Tma jako v hrobě, venku je ticho,
na cele ale hrozný hluk.
Komendantka tu mluví na licho,
děvčatům už je všechno fuk.

Chvilku to trvá, než se dostane ke slovu jedna,
co chce as,
po dlouhé době klid už nastane,

zvědavý všechny, co je zas.

Otevřete okna, to je hlas lidu,
co si myslíte, chceme vzduch,
musíme mít i o něj zde bídu,
vždyť je nás tady jako much,

Nejde to dýchat, nejde tu spát,
je to tu jako v udírně,
slyšíš jen kýchat, na nemoc láti,
a k tomu stroje tam v dílně.

Tobě je horko, ozve se náhle,
tak si pojd' dolu, zkus to hned,
začne vyprávět dalekosáhle,
ležet v podsvětí není žádný med.

Ta jedna skočí, otevře čile,
druhá už stojí vedle ní,
netváří žádná se nikterak mile,
nastává boží dopuštění

Hodiny letí, již jde se spát,
spánek všem víčka zavírá,
ted' ovšem musí se pozor dáti,
záchod když snad se otvírá.

Několik stínů celou se plouží,
stojí tu fronta jak na maso,
jednu z nich zřejmě bolení souží:
„Hrome tak dělejte, vy chaso!“

Nevolá tato nikterak tiše,
vzbudila několik, co lehce spí,
ostatní každá spokojeně dýše,
některá snad však zatím sní,

Zase je ticho. Někdo leze dolů,
bere bačkory a pak: prásk!
Kopla do první nohy u stolu,
a znovu vzbudí všechny zas.

„!Ted' snad už ale budete zticha!“
ujímá komendantka slova se,
„Co je to za rámus? Mne už to míchá!“
huláká druhá jak na lese.

Znovu se probouzí několik lidí,
vinici ale je to fuk,
„že se ta osoba vůbec nestydí

dělali v noci taký hluk!“

Tak to jde stále z večera k ránu,
jedna se vzbudí a druhá spí,
chrápání, šum,
pak rána stíhá ránu,
žádná se dobře nevyspí.

Všechno to patří k arestu,
říkává moudrá máti cely,
nemusely pak se dostat na Festung, Langová
kdybyste byly doma seděly.

Vždyť je to pravda, co ona říká,
nelaj nikomu zbytečně,
teď žádná ať si nenaříká,
vše oslavíme svátečně!

Vytrpí každá díl svůj,
dny běží dál, nic nestojí,
dnes nedumej, jen oslavuj,
všechno se brzy zahojí!

*Psáno v Terezínské pevnosti na večírek
pořádaný na cele 27 k Mikuláši 1943
Věra Vacková,
Složeno 6. září 1943.*

KRANKENŠTUBA

*V. Vacková jako pacientka
10 dní červen 1943*

Že je tady v lágru nás heflingů více,
měla by zde býti řádná nemocnice.

Zatím musíme se ale spokojiti s malou krankenštubou,
kde můžeme dlíti.

Miládka Horáků o nás tu pečuje,
s pomocí doktorky všechny ošetřuje.

Od samého května Lidunka tu byla,
aby s Věrou Vacků nemocné bavila /Jirásková, těhotná/

V. Vacková opět nemocná.
„Močopudné čaje“ Miládka nám vaří, /Horáková JUDr./
přelstít komendantku zatím se jí daří.

Z Eseslazaretu Vojta léky bere, /MUDr Sailer/

s tyfem na transportech zdárně se pak pere.

Pomáhá mu pilně taky Láďa Pinka,
medik, který s léky pluje jako rybka.

Škoda že s Miládkou zůstat nemůžeme,
v Reinigunskomandu zase pomůžeme.

Za dobrotu, lásku, za statečnost, péči
přejem ať Miládka dlouho ještě léčí.

*Doplněno těmito verši a dáno
Miládce Horákové na Vánoce
1943*

OPERACE

*/Básnička Věry Vackové Anče Doubravové/
Terezín 21. 8. 1943.*

Představte si dámy, sedím tu již s vámi dosti dlouhý čas
Vždy jsem zdravá byla, všechno jedla pila a dělám to zas,
přišlo to najednou, vlasy se vám zvednou hrůzou na hlavě,
protože na operaci musím jít právě.

Rázně řekla doktorka, budeš rakovinu mít
Přidala profesorka „Bude lépe jít“.
Proto jsem se rozhodla, že se tomu podvolím
Musím přece zachovat se tomu svému tátovi.

Samozřejmě hned na cele celé dny jsem mluvila
jenom o té operaci, aby se mi zdařila.
Tak jsem měla jednou jít, župan jsem si půjčila
a v tom hezkém ustrojení k Miládce jsem kvačila.

Chyba lávky, milé dámy, tak mne pošle zpátky
pouze jenom pokyn dá mi, přijít den za náky.
Tak hned nazpět běžím, malou chvíli ležím a vypravuju,
že nám přijít zase k Horáků Miládce a všem slibuju,
o průběhu celé operace v cele budu mluvit,
jen abyste nemysleli, že se chci chlubit.

Druhý den se rádně ustrojím, o svoje šaty moc nestojím,
Půjčím si sukni, myslím si, pukni komendantko závidíš,
až mne v novém uvidíš.

Plná strachu vyděšená odhodlám se jít,
na smrt jsem též připravená, kdyby musela být.
Představte si ale, doktor mi dal vale, vůbec nepřišel

a můj úbor nový, v němž se ženich loví úspěch nenašel.
Tož se vracím skromně, už se mluví o mně po lágru celém
celé dny pak všechny jen o tom melem.

*Báseň byla zpívána na různé melodie, proto někde kulhají rýmy.
Námětů pro zpívánky nebylo mnoho a tak se hledalo, co bylo možné.
/Tak jsem vám šel tuhle z flámu domů/*

Den po dni plyne, týden tu bude, o operaci stále jen mluvím,
kolik dní plyne, kam to vše přijde, já se přece tím už nepochlubím
Já pravdu tenkrát měla, když jsem o tom mluvila,
na operaci jsem nešla a svoje omluvy zrušila.
.Doufám přec, že se to zhojí, tady v Terezíně,
vždyť se každý toho bojí, aby tady v tom nezmysl.

UTLAČOVANÁ

31. 7. 1943

Žila jednou v jednom domě paní jakás velmi skromně.
Nehas nikdy co nepálí nebo se Ti život zkalí.
Penízků dost měla v kapse, náhle ocitla se v base.
Marně teď kaboní čelo, tam se jí přece nechtělo,
žije nyní mezi námi, kolem ní jsou dobří známí.
Stejně si ale stěžuje, každý že jí ubližuje.
Do práce se jak čert honí, žádný však nestojí o ni.
Když se někdy něco stane, bába Táflů to dostane.
V uších jí každý den zvoní, jak se hojně mluví o ní.
Každé ráno téměř pláče, na hlavu že se jí skáče.
Ona vlastně všechno umí, jenže se jí nerozumí.
Když se spor o vůni vede, na ní se to jistě svede.
Ztratí-li se náhla lžice, pod deku k ní spěcháš jistě.
U kamínek ale vaří, to se málokomu zdaří.
V kastrůlku něco zůstane, na ní se však nedostane.
Známá věta proklínací „Hrom ať už do toho bací.“
Každý den říkat nelení, spravedlnosti že není.
Zná vykládat ale karty, zeptejte se na to Marty.
Jestliže u ní nebyla, tak aby si pospíšila.

SVÁTEK MARIE

15. 8. 1943

Šáchové

Kdybys trochu pejsánečku, mě to teď umožnila,
Na poslední holka hezká
zazpívala bych Ti něco, co jsem Tobě složila,
dozvěděla jsem se totiž, že Ty dneska svátek máš, že jsi dobrá,
jistě něco na lepší Ty cele dáš!

Já osobně od Tebe nic nežádám, doufám, že Ty dobře víš
jak Tebe ráda mám.

K Tvému svátku přeji Ti mé milé šašátko, abys u svého drahého

byla jsi již zakrátko.

Že Ti nevěrný doma je, to báti se nemusíš, myslím, že své srdéčko tím zbytečně si nemučíš.

Celá cela přeje Ti za to, žes je vždycky bavila, aby v kruhu rodinném jsi druhý svátek slavila.

Táflové Tluče bubeníček:

Zároveň Vám hlásím, také Táflová ne svátek, ale narozeniny má. Tedy místo jejich dětí musím jí zapěti, ať tu nehřeší, vše se vyřeší:

Bábinko, mé dítě, Vy se mi tuze líbíte,

Bábinko, mé dítě, já Tě mám rád.

Kdybys časem tak nevoněla, snad bys stále měla naši lásku, kterou uměla by sis získat.

Přeji Ti k Tvým narozeninám, abys tady odtud ulétla nám,

Odleť z drápů nás heflingů, žij si Praze sama bez cizáků.

Langové Ta moje Manda

Má zlatá matičko, chci jen maličko k Tvému svému svátku přát, vím, že Ty všechno dáš, po vůli uděláš sluníčku, které ráda máš.

Na střeše každý den táta se objeví, můj Bože, u okna už je,

Matka každému práci tu uleví, ráno furt sama pracuje.

Táta se usmívá a máma jen kývá hlavičkou svým na pozdrav,

Snad taky Pán Bůh dá, se střechy ho sundá, aby už žili, jak káže mrav.

K NAROZENINÁM MARUŠCE POLÁKOVÉ

Co k narozeninám Ti přejeme,

říkati již nebudeme,

toho co je jistě nás všech,

brzy také Ty dojdeš.

Šťastně ať se s manželem Tvým,

v Tvém domě též pozdravím,

Bůh Ti pomůže a dají všichni svatí,

Že vše krásné se zas vrátí.

Tak jako hvězda známá žije zde mezi náma

Maruška naše milená,

máme ji všichni rádi jsme dobří kamarádi

my stejně tak jako ona.

Obloha když se zatemní celou písň Marušce zní,

některá podřimuje, co si v spánku libuje,

většina o domově sní.

Já vím, proč Marušku jen každý volá,

vždyť zde se nikoho již nedovolá,

ona však spravedlností je známá, sama

v tichu všechny věci vždy urovná,

Já vím, proč každý rozprávět s ní umí,
protože bolestem všech již rozumí,
také zde o manželů jen sní,
v dálce je sám, Maruška pouze vzpomíná.

/ Moje láska – tvoje láska obě stejné jsou/

Naše láska Tvoje láska obě stejné jsou,
snad si najde srdce k srdci vždycky cestu svou,
milujem Tě víc než sebe, Ty to dobře víš,
proč nechceme jít od Tebe snad pochopíš.

Zvykly jsme si Maruško již tolik na Tebe,
všechny bychom chtěly snést Ti modré z nebe.
Věřím, že nepojedem nikam do dále, chcem,
abychom se po válce všechny setkaly,

*/ Na píseň San Ariano /
1. 8. 1943 Marušce Věra Vacková*

SVÁTEK MARTY A BOŽKY

Blízko sebe měla svoje modré nebe, měla svého Fanouše,
no to se ví.

Jak by ho mohla opustit, být v kriminále sama,
nikam ho nechtěla pustit, to nebyla by ona.

Ačkoliv ho hlídal s Doubračkou o překot,
přec její Fanoušek teď prásknul jí do bot.

Co je toho příčinou, že s ní už nic nechce mít,
nebýt toho Kladna, tak už to mohlo být.

Ale jí už to nevádí, Marta tu vydrží, den ke dni se teď
hromadí, na vlásku vše drží.

Za malou, malou chvíličku, nikdo se už nemůže, bude
Fanouš svou Martičku držeti v náručí.

A proto přejte, Marta má svátek dnes, Fanoušek vzpomíná
na svoji Martu dnes v dále v Kladně,

však přece věříme, že brzo všichni se zas vrátíme.

Ta naše Božena, to vám je holčice,

ona vlastně už není mladá, to se však neříká,
to se jenom píská, to víte, ona to má nerada.

V nejlepším věku je, ráda se napije a ještě radši napapá.

Jestli to její je, mastné a nebo ne, na to Božena nekouká.

Nesmím ji pomlouvat, snad by se zlobila, vždyť víte,
zítra svátek má, nemá se vychloubat, hádá se nerada,
no je to „dobrá“ Božena.

Ze srdce přejí Ti, za manžela Tvého, to co Ti přejí každý rok,
štěstí hled' dojit a přáníčka svého, ať už jste spolu napřesrok.

Tam kde je Marta, tam je dobrá parta,

kde je Martička Tam je celá partička.

MIKULÁŠ 1943

Přišly na nás dnové, kdy zákony nové jdou k nám,
ted' abych měl velký chvat, chci-li se zas podívat k vám!
Jestli konec války už nenastane, Mikuláš nadobro chodit přestane,
dávat pozor na sebe, sestoupit když chce z nebe k vám!
Táhne mi myslí, kdybychom tak v tomhle zkysli,
bál bych se jít z nebe na zem, vždyť přece nejsem žádný blázen!
Za každým mrakem musím zatřepat frakem,
vyndat arijské doklady, pak přestane konec zábavy.
Čert rozčileně chodí, ocasem vždy hodí, přestává se všemu smát,
nos že rovný nemá, jaké babičky má, odpověď jim nechce dát
Nic nás nebaví, každou chvíli nás někdo staví,
jestli pracuju, novou Evropu buduju,
zkrátka všechno je naruby, čert na to jenom cení zuby.
Všude jen za mříží hlavy nás vyhlíží, copak je to ted' za svět,
žádný volný není, samá nařízení, vše co jde, zavře se hned,
nefunguje nic, rychlíky nejezdějí víc,
jízdni řady neklapou a už i světci pěšky šlapou.
Světlomet září, nálety nepřítel maří
a za této cesty špatně stále vidíš všude postavy matné
My se ale přeci takovýchhle věcí nemusíme bát.
Ať si Hitler brousí zuby nebo fousy, můžeme mu zazpívat:
My dobře víme,
že se brzy uvidíme
všechny zase na svobodě
a potom Němce pošlem k vodě!

/ Po rozdávání dárečků /

Ted' už nic nemáme, nic už vám nedáme,
od vás zase do žaláře jdem.
Jsou tu sice chyby, nám se tu však líbí,
my tu s vámi přece zůstanem
Do nebe se nevrátíme víc, kromě letadel tam není nic.
Budeme raději zde.
Jdem do koncentráků, kde není žádných fraků,
kde nenajdem v lidech hady.
Věřím, že tam co jdem, dobré lidi najdem,
jako jsme je našli tady.
Nemáme pro ně ale nic více,
jenom smích veselý, jasné líce.
Snad se tam vejdemo a až se tam sejdemo,
budou zase lepší časy.
Mikuláš 1943, 6. prosince

Zpíváno na melodii písně Voskovce a Wericha „*My dva nic nemáme, nic neznamáme*“.

NOVÉ NAŘÍZENÍ

Halo, halo, na vědomost se dává:

V cele zvolena je zdravotní komise
kdo je členem, to stále tají se.
Každý jednotlivec pozorován bude,
jak bude jíst, kam s odpadky půjde.

O každém povede záznam se zvláště
jak pucuje boty, jak si čistí pláště.

Vůbec manželka ukázat zde může
jak poctivě stele, stará se o muže,
jak má všechno čisté,
vyprané a vkusné, aby to v cele
nevypadalo tak hnusně.

Proto ctěné dámy,
doufám, že už víte,
jak se chovat máte
učit se musíte...

V. Vacková 1. 8. 1943

P Í S E Ň

Děvčata pějte, vždyť já jsem smutná dnes,
nevím, kde Joska je, možná, že v dále kdes,
opuštěn někde na mě snad vzpomíná,
stejně tak jako já, když usíná.

Hvězdičky moje na temném nebičku,
zaletěte k němu, dejte mu hubičku.
V dálce mi hučí jak mocný vodopád,
Lumpíku nevíš, jak Tě mám rád.

2. 8. 1943

SLUNCE SE SKLÁNÍ

Slunce se nad strání
tereziňskou sklání,
v celách na lůžkách slyšet je bolestné vzdychání.
Já též neusínám,
na Tebe vzpomínám,
modlitba naše vroucně zní na šťastné shledání.

Lumpíku můj milý,
chtěla bych na chvíli,
být zas jenom u Tebe, šťastni bychom byli.

Čekám jen na ten čas,
kdy uvidím Tě zas,
pak zlíbáš moje tvářičky a já Tvůj černý vlas.

KDYŽ SE SKLÁNÍ NOC

Když se sklání noc, cela jde spát,
noc zahalí tmou již tichý kraj.
Po své modlitbě vždy vzpomínám, na Tebe drahý,
že jsi tam sám.

Věřím Tobě jen, jsi také touha má,
není to snad sen, nechci být zklamaná.
Vím přece, jak na mě čekáš,
jsi stále sám, na Tebe a na domov vroucně
vždy vzpomínám.

Čekám na ten den, kdy uzřím Tebe jen,
vím, že touha má není už teď marná.
Ráda Tě mám a Bůh snad též dá,
bych za krátký čas mohla býti Tvá.

Joskovi

NEPÍŠEŠ – PŘEC VĚŘÍM

Nepíšeš, nevím co je s Tebou!
V mlhách se honí vidiny, zvrácená bolest svírá mi
mé srdce.
Zapomněls? Snad!
Však nevěřím! Vzpomínám na Tebe často,
do Tebe nevstoupí lstivostí had, byls něžný jak dítě.

Nepíšeš - nevím již o Tobě.
Nemyslím na nic, nedumám o zlobě!
Ty že bys zradil, Ty že bys lhal?
Duch lásky, hrdosti v Tobě by spal?
Nevěřím tomuto nebyl bys Ty!
Možná že klamu se, doufám že ne! Milující, že zapomene.
„Věř mi!“ ta slova zní stále mi v uších,
„Musíš mi věřit!“ zní mojí duší. Věř!
Ano věř! Kdo nevěří, nemiluje.
Zradíš-li, pak ten, kdo Tě odsuzuje, pravdu má.
Jen ten, kdo zradí, dobře zná:
Že jsi měl rád, bys říkat chtěl?!
To není pravda, lhal bys jen!
Proč vyhovět jsi neuměl? Proč?
Tak velkou lásku jsi k ní měl?!

Každý se o svou lásku bojí, každý, kdo o ní jen trochu stojí,
Já se o ni bojím, já chci žít, má životem cenu bez lásky jít?!
Být v dálce sama a jenom snít?
Nevidět Tě a neslyšet nic. Mít jeden dopis a pak už nic?
Vzpomínám, jsem v duchu stále s Tebou,
věř, ta slova přímo zebou, která o Tobě pochybují.
Což jiní lidé nemilují?
Proč Tvoji lásku jenom tupí, proč slova urážek a pochyb kupí.
Proč jenom, proč?
Což nechci být také šťastna, což nechci jít s Tebou dál?
Chtěla bych domů, chtěla bych zas u tebe býti,
čachrat Tvůj vlas!
Zde smutno je mi, nic než žal lásky
Ty nepíšeš, však přece vzpomínám.

27. 8. 1043 Joskovi

P ř á n í k svaátku dcerce Věře Vackové, t.č. Terezin cela 27
od otce Jaroslava V a c k a , velitele jihočeského odboje.
Podpisy všech jednotlivých vedoucích odbojových skupin Tábořska
a popravených dne 23.8.1944 v Drážďanech sekýrou.

Terezin 1943

7. 8. 43

Vše nejlepší k Terezu milé-
mu svaátku přeje Tati!

Hyšák Robert

Samochel Karel

[Signature]

[Signature]

Kopáček Fr.

Karel Škarda

Hejnov Fr.

Rubeš Jit.

Jaroslav Vacek

Pastorek Joz.

Šumacher

Štěpánková

Štěpánková

Štěpánková

Štěpánková

Štěpánková

Štěpánková

Štěpánková

Štěpánková

[Signature]

Věruško, dovolil jsem si napsat Ti těchto pár řádek, aniž bychom se znali a aniž bych věděl, jak moji žádost přijmeš. Rád bych Ti nabídnul přátelství a zároveň nevím, zda se tím nebudeš cítit dotčena. Promiň mi ale, že jsem neodolal myšlence, abych Ti napsal, když jsem Tě v pátek odpoledne viděl, přičemž jsem Tě několikrát potkal. Jistě víš, co je přátelství, když je pro nedostatek možností udržováno dopisy, kolik může přinést radosti

Z hruhlavny

a povzbuzení. Proto prosím Tě rozvaž sama moji nabídku a dej mi odpověď stejnou cestou, kterou tento dopis dostáváš. Neuznáš-li ovšem tuto nabídku za vhodnou, nepiš prosím Tě a nebudu Tě dále odtěžovat svojí poštou.

Předem Ti děkuje študák Vašek t.č. cela č. 4.

Přepis prvního „lístku“ Věře Vackové od Vaška Vávry, červen 1943

Vašek

moták z ženského dvora po
Dr. Hrubantovi (nositel^{na celu} mluví) Vaškovi
na celumují č 4 Vaškovi.

STUDENT VAŠEK

12/1943

56

V. Váňa

(6)

NOTA

Dopis od studenta látky látky a študijné
spoločnosti - študijné v SS - študijné
42. 1443

dekuji Ti za tvoje psaníčko, ktoré
bolo najsmutnejším ze všetkých, ktoré mám od Tebe
dostal! Prvým čím to je, si je mi dnes celý
den tak smutno. Snad je to tým, že i Ty
mi dnes bola tak postavená podčiarknutím
aže si se mi neuviedla. Dnes mám prvú
poznal čím mi je Tvoj úsmev, ktorý mi
a radosť mi vždy dodal. Dnes je moja po-
vinosť, aby som sa pokúsil nájsť Ti akli-
dnú a potešiť. Preto aby som Ti napísal dlhšie
psaníčko. Tvoje Váňa, jaký mám lúpež, ak
pokúšam sa aby som Ti dal niejakú zapomenutú

Keď si mi mladá stále čítaš knižku
ale niečo podobného dovede podriť všetku
odvahu do prítomných dní. Totiž mám prosil
preč omi miestami kde keď mám musel takí
podpisat. S tým mám tam toľko čo Ty ješ snáď o
trochu viac, a preč mám každý asi do

chvilka křítal proto se neboj Věruška, že dobře
dopadne a uvidíš, že přitáhneš k sobě víc lidí
než předstírat máš gramotko.

Když se najdeš u Tebe hodně blízko
abych Ti promluvil o starostech nejistoty příchodu
dnu. Řekl bych Ti, že v oblacích a
vyprávěl Ti něco křehkého abychom se mohli
dít z toho, že se máme rádi a ^{jasně} nemůžeme se to
ale i co by nás oba mohlo roztáhnout. Proč
bys měla také odjet? Když ti jíme tak
oba spokojeni a máme se abychom jedni
druhému vyprávěli chvilky ve věcech
Proč bychom měli být vydáni úplně samotáři
a tak prokřídli ve kterém se nalézáme

Obři se Věruško, se nekonečně odjedu
chvilu chvilu. Když by mě někdo ušel od
jízdy ve čtvrtku nějaký transport. Pak
bych Ti také osvědčil. Když jsi měsi potěš-

ny'm. Středem však o tom nemluvit
lid' Prosatim se o nicem podobném není a
my budeme sít jen přitomnost, křít se, si
jeden máme chráněho, a my brněme navzájem
nejistější oporu proti tomu co nám svou
hudební vytrhne.

Věrně, abys to zítka zase se lecky na
mne kramat, radovat na chvil' bled' a pěst
mne mji' přitomnost' a mji' veslou trůnkou
myšti na všechno jiného než na tuto upří-
stinnou věc. Proč by se měla teď stytečně vracet -
vat takovými nepřítelkami? Vše jak ti máim
rad' a sít bych ti navrhl něco opatného. Pro-
mnuťe alys kdykoli někde siji maminku
dumit' hrajek v této dušce byt' hodne ves-
la, alys ji pěstovat' radovat starost o tebe,
i když to pro tebe bude hodne těžká
věc. Jáim jsem již pěstil to napít'
uvr' při vytrvalní velkých trauzích
a jichně dobrou maladu sítu jen

predstíranou jsm pomohl lidem slabších
nervů. Rádi se sasmáli a zapomenuli a
když bylo pro něm příliš a smáli se tomu,
se mohli být dříve takoví

Rádi bych pomohl také Tobě ale
dnes je něco úplně jiného. Dnes se mně
ona věc dotýhá daleko nepříměji
a týká mi jediné věci: Důstojnost!
Pomůž Ti dostat hodný palce a buď
si v těchto dnech před spaním vždy
modlit k Bohu za Tebe aby Ti
vše nechal. Jsem přesvědčen, že moje
proba bude vyslyšena.

Teruško konečně dnes a přeji Ti aby
kdy opožděně se mnou setkala až do
konce války. Pak pojedeme spolu vlakem
domů a vzpomeneš si na tyto těžké chvíle.

Líbá'm Ti na rozloučenou rucečku a
věřím se, že se ráno uvidím smějící
jako dříve. Frj. Václav

Co jsem ti řekl? Ne že končím s těmi - jako končím s těmi

pro mě klidně slavně

A310/2 (2)

Originál: píseň_slova Věra Vacková
z Tábora

Mikuláš 1943

Tererín - v. v.

2)

jestli pracujem, novou Evropu budujem
skrátka všechno je na mly, črt na to
vše jen cení mly.

Vždy jenom na mříž klavy nás vyplácí,
copek je to sed' na svět, náctný volný
nemí, samos' mání sem' vše co jde,
navíc se tnech!

Klepunguje vše, rychlíky nejedí vše,
jedení vždy sed' neklapou a už
světci pišky šlapou, světlo ned' sám
na lity nepůtel mání, a na le' to cesty
špatně vidíš vóude postavy matné
My se ale přeci lehkovyhlle věci nemusíme
líze bát, at' si on ječ' brouci' slyš' nebo
fousy cheme mu vždy aspirát
My dobru vóme, se se bry uvidíme
vóichni aas na svobadě a poklusem N
je postern k rodu M V...

3) Mikuláš odchází:
6.4.1923
Tedy už mi nemáme, nic už nám nedáme,
oni Vaš zase do žaláře jdou,
Mně se nám to líbí, jsou zase práce chybny,
ale my tam přece zůstanem
do mela se nevrátíme víc, kromě letadel tam
nemáme. Budeme pod naději.

Jdeme do koncentrací, kde není žádných frčík
kde nejedeme v lidech hrdy, snobů
Myslíme si tam co jdeme, obří lidi najdeme má-
ně tak snad jako laby
vždy jsme
Kam ale po ně nic přece, jsou smíci za hřee,
snad se tam nejedeme, a až se sejedeme,
budou zase lepší časy!

V. V.

Přepis písně Mikuláš, vězeňkyně Marta, cela č. 30

Prameny:

Vzpomínky Věry
Žahourkové-
Vackové

MUDr. Zdeněk
Žahourek Archiv
manželky Věry

Malá pevnost
Terezín – Naše
vojsko, Český svaz
protifašistických
bojovníků (svazek
216)

Terezínské listy –
Sborník: Památník
Terezín 24/96

Táborsko: Týdeník
č. 19/2007

MUDr. B. Šukc:
Jaroslav Vacek
1894–1944 Soutěž
NO

Památník obětí –
věznice Drážďany